EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Hotărâre tradusă și redactată de către Direcția agent guvernamental.
Ea poate suferi modificări de formă.

SECȚIA A DOUA

CAUZA LYPOVCHENKO ȘI HALABUDENCO v. REPUBLICA MOLDOVA ȘI RUSIA

(Cererile nr. 40926/16 și 73942/17)

HOTĂRÂRE

Art. 1 • Jurisdicția Rusiei și a Republicii Moldova în „republica moldovenească nistreană" („rmn") • Prezența militară continuă a Federației Ruse în Transnistria, contrar voinței Guvernului Republicii Moldova, apelurile reînnoite referitoare la retragerea trupelor sale, sprijinul economic și politic al Federației Ruse față de regimul „rmn" • Niciun motiv care să permită îndepărtarea de la constatările din cauzele anterioare referitoare la jurisdicția în Transnistria • Responsabilitatea Rusiei pentru faptele autorităților din „rmn" • Lipsa responsabilității Moldovei, obligațiile pozitive fiind îndeplinite
Art. 3 • Tratament inuman și degradant • Condiții inadecvate de detenție • Eșecul de a oferi asistență medicală și tratament medical suficient • Spitalizarea și tratamentul psihiatric forțat repetat
Art. 5 § 1 (a) și (c) • Art. 6 § 1 (penal) • Reținerea, detenția și condamnarea ilegale • Autoritățile și instanțele *de facto* din „rmn" nu constituie o „instanță instituită de lege" • Nicio bază pentru a presupune că „sistemul judiciar din rmn" în ansamblu reflectă o tradiție judiciară compatibilă cu Convenția
Art. 1 P. 1 • Reglementarea folosirii bunurilor • Sechestrarea și confiscarea ilegală a banilor depuși pentru cauțiune
Art. 2 P. 4 • Libertatea de circulație • Ingerința ilegală în libertatea de a se întoarce în „rmn" • Lipsirea potențială de libertate contrară Convenției, în baza unui mandat ilegal de dare în căutare și reținere emis de către o instanță *de facto* din „rmn"
Art. 13 • Lipsa unui remediu efectiv
Art. 34 • Împiedicarea exercitării dreptului de a depune o cerere • Niciun aparent eșec din partea Statelor reclamate de a respecta obligația lor

Elaborat de către Grefă. Nu este obligatoriu pentru Curte.

STRASBOURG

20 februarie 2024

DEFINITIVĂ
20/05/2024

Hotărârea a devenit definitivă în conformitate cu Articolul 44 § 2 din Convenție.
Ea poate suferi modificări de formă.

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

© Această traducere îi aparține Direcției agent guvernamental din cadrul Ministerului Justiției al Republicii Moldova. Originalul se găsește în baza de date HUDOC. Orice preluare a textului se va face cu următoarea mențiune: „Traducerea acestei hotărâri a fost efectuată de către Direcția agent guvernamental din cadrul Ministerului Justiției al Republicii Moldova".

În cauza Lypovchenko și Halabudenco v. Republica Moldova și Rusia,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a doua), întrunită într-o Cameră formată din:

Arnfinn Bårdsen, *Președinte,*
Jovan Ilievski,
Egidijus Kūris,
Pauliine Koskelo,
Saadet Yüksel,
Diana Sârcu,
Davor Derenčinović, *judecători,*

și Dorothee von Arnim, *Grefier adjunct al Secției,*

Având în vedere:

cererile (nr. 40926/16 și 73942/17) *versus* Republica Moldova și Federația Rusă, depuse la Curte în baza Articolului 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția") de către un cetățean ucrainean, dl Oleksandr Lypovchenko, și de către un cetățean moldovean, dl Oleg Halabudenco („reclamanții"), la 7 iulie 2016 și, respectiv, 29 septembrie 2017;

decizia de a comunica Guvernelor Republicii Moldova și Federației Ruse („Guvernele") cererea nr. 40926/16 și plângerile în baza Articolelor 8 și 13 din Convenție, a Articolului 1 din Protocolul nr. 1 și a Articolului 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție în cererea nr. 73942/17, și de a declara inadmisibil restul cererii respective;

decizia de a oferi prioritate cererii nr. 40296/16 (Articolul 41 din Regulamentul Curții);

decizia de a informa Guvernul ucrainean despre cererea nr. 40296/16, având în vedere naționalitatea reclamantului (Articolul 36 § 1 din Convenție și Articolul 44 din Regulamentul Curții) și lipsa din partea acestuia a intenției de a interveni;

observațiile părților;

Deliberând în secret la 23 ianuarie 2024,

Pronunță următoarea hotărâre, adoptată la aceeași dată:

INTRODUCERE

1. Cauza se referă la pretinse încălcări diverse ale drepturilor reclamanților în auto-proclamata „republică moldovenească nistreană" (o administrație separatistă pe teritoriul Republicii Moldova – „rmn") – a se vedea pentru mai multe detalii *Ilaşcu şi alţii v. Moldova şi Rusia* [MC], nr. 48787/99, §§ 28-185, CEDO 2004-II și *Catan şi alţii v. Republica Moldova şi Rusia* [MC], nr. 43370/04 și altele 2, §§ 8-42, CEDO 2012 (extrase)).

2. În cererea nr. 40926/16, reclamantul, dl Oleksandr Lypovchenko, s-a plâns de pretinsa ilegalitate a reținerii și a condamnării sale de către autoritățile *de facto* din „rmn"; detenția sa în condiții pretins umane (inclusiv

tratamentul psihiatric care n-ar fi fost impus de starea sănătății sale); imposibilitatea sa de a obține documente medicale în sprijinul cererii sale la Curte și de a comunica cu Curtea; și lipsa remediilor eficiente. El s-a bazat pe Articolele 3, 5, 6, 13 și 34 din Convenție.

3. În cererea nr. 73942/17, reclamantul, dl Oleg Halabudenco, s-a plâns de ingerința în activitățile sale profesionale în Tiraspol, pe care el nu a putut să le continue din cauza unui mandat de arest emis în privința sa de către autoritățile *de facto* din „rmn"; confiscarea sumei pe care el o depusese în calitate de cauțiune; limitarea libertății sale de circulație în urma mandatului de arest emis de către autoritățile *de facto* din „rmn"; și lipsa unor remedii efective pentru plângerile sale. El s-a bazat pe Articolele 8 și 13 din Convenție, Articolul 1 din Protocolul nr. 1 și Articolul 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție.

4. Reclamanții s-au născut în anii 1979 și, respectiv, 1969; ei locuiesc în Dnestrovsk și, respectiv, în Chișinău. Ei au fost reprezentați de către dl A. Postică și dna N. Hriplivîi, avocați în Chișinău.

5. Guvernele au fost reprezentate de către Agenții săi respectivi.

6. La 16 martie 2022 Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei, în contextul unei proceduri inițiate în baza Articolului 8 din Statutul Consiliului Europei, a adoptat Rezoluția CM/Res(2022)2, prin care Federația Rusă a încetat a fi membru al Consiliului Europei din data de 16 martie 2022.

7. La 22 martie 2022 Curtea, întrunită în ședință plenară, în conformitate cu Articolul 20 § 1 din Regulament, a adoptat „Rezoluția Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la efectele încetării de către Federația Rusă a calității de membru al Consiliului Europei, în lumina Articolului 58 din Convenția europeană a drepturilor omului". Ea a stabilit că, din 16 septembrie 2022, Federația Rusă va înceta să fie o Înaltă Parte Contractantă la Convenție.

8. La 5 septembrie 2022 Plenul Curții a luat oficial act de faptul că poziția de judecător ales în numele Federației Ruse nu va mai exista după 16 septembrie 2022. În rezultat, aceasta presupunea faptul că nu va mai exista o listă a judecătorilor *ad hoc* care ar fi eligibili să participe la examinarea cauzelor în care Federația Rusă este Statul pârât.

9. Printr-o scrisoare din 8 noiembrie 2022, Guvernul rus a fost informat că, *inter alia*, Curtea intenționa să numească unul dintre judecătorii în funcție ai Curții pentru a participa în calitate de judecător *ad hoc* la examinarea cererilor referitoare la acest Stat în privința cărora Curtea continua să aibă jurisdicție (aplicând prin analogie Articolul 29 § 2 din Regulamentul Curții). Guvernul rus a fost invitat să comenteze în privința acestui aranjament până la 22 noiembrie 2022, însă el nu a prezentat niciun comentariu (*Kutayev v. Rusia*, nr. 17912/15, §§ 5-8, 24 ianuarie 2023).

10. Prin urmare, în prezenta cauză Președintele Camerei a decis să numească un judecător *ad hoc* din membrii componenței Curții, aplicând prin analogie Articolul 29 § 2 (b) din Regulament.

CIRCUMSTANȚELE

11. Circumstanțele cauzei pot fi rezumate după cum urmează.

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI DLUI LYPOVCHENKO (NR. 40926/16)

A. Arestul și condamnarea reclamantului

12. La 7 iulie 2015 reclamantul a fost reținut de către autoritățile *de facto* ale „rmn” și acuzat de incitare publică la activități extremiste împotriva „regimului constituțional din rmn” (*Публичные призывы к осуществлению экстремистской деятельности*), prin pretinsa exprimare a opiniilor critice despre „rmn” pe rețelele de socializare și printr-o notă olografă scrisă cu 20 de ani în urmă în jurnalul său, care zicea că „în Transnistria se poate de făcut ordine doar dacă vor fi introduse forțele ONU”.

13. El a fost deținut – în baza unor mandate de arest preventiv emise de către „judecătoria Tiraspol” – începând cu 9 iulie 2015 până pe 28 martie 2016.

14. În cadrul procedurilor judiciare aferente, reclamantul nu a putut să-și aleagă un avocat sau să se auto-reprezinte, deoarece „instanța” *de facto* din „rmn” a concluzionat că – din cauza pretinsului diagnostic de schizofrenie – lui nu i se putea permite să refuze serviciile unui avocat numit din oficiu sau să se auto-reprezinte. La 21 ianuarie 2016 „instanța” *de facto* din „rmn”, la solicitarea procurorului, a dispus îndepărtarea reclamantului din sală până la emiterea sentinței sale la 28 martie 2016; astfel, el a fost lipsit de orice posibilitate de a se adresa direct instanței.

15. La 28 martie 2016 „judecătoria” *de facto* din Tiraspol a condamnat reclamantul pentru extremism și l-a pedepsit la trei ani și șase luni de închisoare într-un penitenciar de tip semiînchis, *id est* penitenciarul nr. 3 (*Учреждение исполнения №3, УИН-3*).

16. La 10 mai 2016, în urma unui recurs depus de către reclamant, „instanța supremă” *de facto* din „rmn” a menținut sentința din 28 martie 2016, notând că reclamantul fusese corect înlăturat din sala de judecată din cauza multiplelor încălcări ale ordinii publice în timpul ședințelor de judecată.

B. Condițiile de detenție ale reclamantului și spitalizarea sa forțată în secția psihiatrică dintr-un spital-penitenciar

17. Potrivit reclamantului, el a fost inițial plasat în subsolul și în izolatorul de detenție preventivă al „miliției” *de facto* din Tiraspol; ulterior (din 20 aprilie până la 14 sau 15 august 2016), el a fost plasat în izolatorul de detenție preventivă din penitenciarul nr. 3 din Tiraspol (*СИЗО УИН-3*), iar apoi, până în decembrie 2018, el s-a aflat în penitenciarul nr. 1 din Hlinaia (*УИН-1*) –

cu un transfer temporar în secția psihiatrică a spitalului din penitenciarul nr. 3 din Tiraspol în perioada 13 iunie – 15 august 2017. Reclamantul a fost eliberat din detenție la 29 decembrie 2018, după ce și-a ispășit complet pedeapsa.

18. Potrivit reclamantului, condițiile materiale ale detenției sale au fost caracterizate prin supraaglomerare, deținuților fiindu-le permis să fumeze în preajma nefumătorilor, o oră de plimbare zilnic în afara celulei, apă și mâncare nepotrivite pentru consum, și acces la duș doar o dată pe săptămână.

19. Chiar dacă s-a stabilit că reclamantul își va ispăși pedeapsa într-un penitenciar de tip semiînchis, „judecătoria" *de facto* din Tiraspol a decis la 15 august 2016 să-l transfere în penitenciarul nr. 1 din Hlinaia, care era de tip închis, urmare a nerespectării disciplinei din penitenciar. Potrivit reclamantului, aceasta a fost o sancțiune aplicată pentru imposibilitatea sa de a munci din cauza deteriorării stării sale de sănătate.

20. În semn de protest față de arest, maltratare (a se vedea paragraful 29 de mai jos) și condițiile necorespunzătoare de detenție la care a fost supus, reclamantul a declarat greva foamei de trei ori: de pe 7 iulie până pe 13 august 2015, de pe 3 până pe 28 septembrie 2015, și de pe 17 martie până pe 18 mai 2016.

21. Ținând cont de declararea grevei foamei, reclamantul a fost supus forțat spitalizării și unei expertize psihiatrice de pe 15 iulie până pe 11 august 2015; respectiva evaluare a concluzionat că psihopatia schizoidă (diagnostic stabilit anterior încarcerării sale) de care suferea nu-i afecta discernământul și nu impunea tratament medical. Potrivit reclamantului, lui i s-au administrat preparate psihotrope în lipsa consimțământului său și nu i s-a oferit vreodată informații despre medicamentele administrate lui.

22. În timpul unei alte investigații penale împotriva reclamantului, referitoare la acuzații de vătămări corporale cauzate partenerei lui, la 29 februarie 2016 un „anchetator" *de facto* din „rmn" a dispus o altă expertiză psihiatrică în privința reclamantului. În baza acelei decizii, în luna martie 2016 reclamantul a fost spitalizat forțat în secția psihiatrică a izolatorului de detenție provizorie din penitenciarul nr. 3 din Tiraspol și i s-a administrat tratament cu psihotrope. Din acest motiv, el a declarat din nou greva foamei, de pe 17 martie până pe 18 mai 2016.

C. Asistența medicală în penitenciar

23. Reclamantul a invocat că, în timpul detenției sale, lui nu i s-a acordat asistență medicală adecvată problemelor sale de sănătate (hepatită C și tromboflebită), care continuau să se agraveze; în plus, lui i s-a refuzat accesul la consultări medicale în exterior.

24. La 15 martie 2016, în replică la o plângere depusă de către mama reclamantului cu privire la asistența medicală insuficientă acordată fiului său, „ministerul justiției" din „rmn" a informat că reclamantul fusese diagnosticat

de către autoritățile medicale penitenciare cu dermatită și vene varicoase; acesta a mai informat-o că reclamantului îi fuseseră prescrise medicamente pentru tratarea vasodilatării și a cheagurilor de sânge, antibiotice și vitamine.

25. La 18 mai 2016 administrația penitenciarului nr. 3 a informat mama reclamantului că, în urma grevei foamei de mai sus, starea venelor varicoase ale reclamantului se înrăutățise.

26. La 6 martie 2017 „ministerul justiției" *de facto* din „rmn" a informat mama reclamantului că ultimul fusese examinat de către diverși specialiști din penitenciar și îi fuseseră prescrise sulfat de magneziu, Piracetam (un preparat psihostimulant uneori prescris pentru vertij), vitamina B, Allohol (un supliment alimentar destinat să stimuleze producerea de bilă și să faciliteze digestia) și Papaverine (un medicament care ameliorează circulația sangvină). Aceeași scrisoare indica faptul că reclamantul fusese diagnosticat și cu pancreatită cronică și gastro-duodenită cronică, și suferea de consecințele unei leziuni organice a sistemului nervos central; o comisie trebuia să examineze nivelul de dizabilitate al reclamantului.

27. Un extras din fișa medicală a reclamantului, prezentat mamei sale la 18 octombrie 2017, făcea referire la diverse investigații medicale efectuate de către autoritățile penitenciare medicale în anul 2017, care confirmau diagnosticul de encefalopatie, hidrocefalie internă și externă, și o creștere în dimensiune a ficatului și a splinei. Documentul nu se referea la niciun tratament prescris și/sau administrat reclamantului. O altă scrisoare din 22 august 2018 comunica mamei reclamantului că în luna martie 2018 un chirurg vascular confirmase că reclamantul suferea de vene varicoase la picioare și îi prescrisese aspirină.

28. În luna august 2018 reclamantul a fost transferat în secția chirurgicală dintr-un alt penitenciar, pentru evaluarea condiției sale și adoptarea unei decizii cu privire la tratamentul ulterior.

D. Pretinsa imposibilitate a reclamantului de a obține și de a prezenta documente în scopurile depunerii cererii sale la Curte

29. În timpul detenției sale, reclamantul a susținut că fusese maltratat la 7, 8 și 14 aprilie 2016 din motivul declarării grevei foamei și pentru neconformarea cu ordinele gardienilor din penitenciar de a le înmâna copia sentinței emise în privința lui de către „judecătoria" *de facto* din Tiraspol la 28 martie 2016. El intenționase să-i transmită documentul mamei sale, pentru a i-l înmâna avocatului său, în scopul pregătirii cererii sale la Curte. Reclamantul s-a plâns de modul în care fusese maltratat. La 12 mai 2016 „miliția" *de facto* din Tiraspol a refuzat să investigheze alegațiile sale, însă a confirmat că reclamantului nu i s-a permis să-i transmită mamei sale niciun tip de document atunci când ea își vizitase fiul în penitenciar.

30. Solicitările depuse de către mama reclamantului de a fi informată despre examinările medicale la care fusese supus reclamantul la plasarea în

penitenciar și de a i se prezenta copia fișei medicale din penitenciar a reclamantului au fost refuzate la 1 și 3 iunie 2016 de către „ministerul justiției” *de facto* din „rmn”, care a indicat că, la încarcerarea reclamantului, nu fuseseră identificate semne de rele tratamente și că aceste informații erau folosite „în scopuri oficiale”, ele fiind disponibile doar pentru alte „autorități”.

E. Plângerile reclamantului către autoritățile ruse și moldovenești

31. Mama reclamantului s-a plâns autorităților moldovenești și ruse, în legătură cu detenția ilegală a reclamantului în „rmn”. Ea a solicitat și asistența Ambasadei Ucrainei în Republica Moldova.

32. La 21 iulie 2015 autoritățile moldovenești au inițiat o urmărire penală în privința răpirii reclamantului și a uzurpării de calități oficiale de către „funcționarii” din „rmn” care condamnaseră și deținuseră reclamantul. La 28 februarie 2018 a fost prezentată învinuirea în privința a doi „oficiali” din „rmn”; deoarece procurorii nu i-au putut găsi, în privința lor a fost emis un mandat de dare în căutare. Ulterior, investigația a fost suspendată, fiind reluată la 4 aprilie 2019.

33. La 8 octombrie 2015 secția consulară a Ambasadei Ucrainei în Republica Moldova a informat mama reclamantului despre faptul că funcționarii săi vizitaseră reclamantul la 18 august 2015 și că el nu se plânsese în legătură cu condițiile din penitenciar.

34. La 31 decembrie 2015 Procuratura Generală a Federației Ruse a răspuns la o solicitare depusă de către mama reclamantului, menționând că detenția reclamantului în „rmn” nu implica nicio încălcare a legislației ruse pe teritoriul Federației Ruse.

35. La 3 iunie 2016 Biroul politici de reintegrare din Republica Moldova a informat mama reclamantului despre eforturile întreprinse de către autoritățile moldovenești – inclusiv apelurile diplomatice către reprezentantul politic al „rmn” în procesul de reglementare a conflictului transnistrean și către Misiunea OSCE în Republica Moldova. Autoritățile moldovenești au cerut în mod repetat eliberarea reclamantului și respectarea drepturilor sale fundamentale, inclusiv a dreptului de a i se acorda asistență medicală.

36. În urma unui recurs în anulare depus de către avocatul reclamantului, la 22 noiembrie 2016 Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova a casat hotărârile „instanțelor” *de facto* din „rmn” referitoare la reclamant. Curtea Supremă a stabilit că „instanțele” din „rmn” erau neconstituționale și, prin urmare, nu puteau condamna reclamantul în mod legal. Ea a dispus ca toate materialele relevante să fie transmise Procuraturii Generale a Republicii Moldova, pentru acțiuni ulterioare.

II. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI DLUI HALABUDENCO (NR. 73942/17)

A. Contextul și măsurile întreprinse în privința reclamantului

37. În perioada 2014-2016, reclamantul a fost angajat cu normă parțială în calitate de lector la universitatea din Tiraspol (un oraș din „rmn").

38. La 2 aprilie 2016 autoritățile *de facto* din „rmn" au reținut reclamantul și l-au plasat în arest, fiind acuzat de luare de mită de la un student (T.).

39. La 5 aprilie 2015 „judecătoria" *de facto* din Tiraspol a stabilit o cauțiune în valoare de 18.400 de ruble transnistrene (circa 1.400 de euro (EUR) la acel moment). În aceeași zi, reclamantul a plătit cauțiunea și a fost eliberat din detenție. Din acel moment, reclamantul a părăsit regiunea transnistreană și locuiește în Chișinău.

40. La 23 decembrie 2016 „autoritatea de investigație" *de facto* din „rmn" a trimis cauza spre examinare „judecătoriei" *de facto* din Tiraspol.

41. La 1 februarie 2017 reclamantul a solicitat instanței să examineze cauza în absență. Totuși, la 17 martie 2017 „judecătoria" *de facto* din Tiraspol a anulat decizia de eliberare a reclamantului pe cauțiune și a dispus reținerea și plasarea lui în arest preventiv. Instanța a mai emis un mandat de dare în căutare în privința reclamantului și a suspendat procesul până la găsirea reclamantului.

42. În urma unui recurs depus de către reclamant, la 4 aprilie 2017 „instanța supremă" *de facto* din „rmn" a menținut hotărârea instanței de fond și a dispus ca suma plătită de către reclamant pentru cauțiune să fie confiscată și transferată „trezoreriei" din „rmn".

B. Plângerile reclamantului către autoritățile ruse și moldovenești

43. La 12 august 2016 reclamantul a depus o plângere la Procuratura Generală a Republicii Moldova, invocând că el fusese victima unei provocări organizate de către „autoritățile" *de facto* din „rmn" și solicitând ca drepturile sale să fie protejate. La 26 septembrie 2016 autoritățile moldovenești au pornit o urmărire penală referitoare la plângerile reclamantului, însă au suspendat-o la 29 iunie 2018, din motivul imposibilității identificării făptuitorilor.

44. La 4 septembrie 2018 reclamantul a solicitat asistența Biroului politici de reintegrare al Republicii Moldova, însă încercările sale de a obține informații de la „autoritățile" *de facto* din „rmn" au eșuat.

45. La 16 ianuarie 2017 reclamantul a expediat o scrisoare în adresa Ministerului Afacerilor Externe al Federației Ruse, invocând că el fusese victima unei provocări organizate de către „autoritățile" *de facto* din „rmn" și solicitând respectarea drepturilor sale.

46. În replică, la 4 februarie 2017 Ministerul rus al Afacerilor Externe a informat reclamantul că Federația Rusă nu exercita jurisdicția sa pe teritoriul „rmn".

MATERIALE RELEVANTE

47. O serie de materiale relevante au fost rezumate în cauza *Mozer v. Republica Moldova și Rusia* [MC] (nr. 11138/10, §§ 61-77, 23 februarie 2016).

A. Națiunile Unite

48. Părțile relevante ale Rezoluției Adunării Generale a Națiunilor Unite „Retragerea completă și necondiționată a forțelor militare străine de pe teritoriul Republicii Moldova", adoptată la 22 iunie 2018, UN Doc. A/RES/72/282, prevăd următoarele.

> „... *Recunoscând* că staționarea forțelor militare străine pe teritoriul Republicii Moldova, fără consimțământul său, încalcă suveranitatea și integritatea teritorială, și că aceasta este o problemă care trebuie rezolvată cu bună credință, în mod necondiționat, fără întârziere și în mod pașnic,
>
> *Reamintind* apelurile anterioare repetate ale Republicii Moldova, care au fost reiterate în cadrul celei de-a douăzeci și patra reuniuni a Consiliului Ministerial al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa, petrecute la Viena în decembrie 2017, privind retragerea completă a forțelor militare ruse și a armamentului de pe teritoriul său, ...
>
> *Accentuând* angajamentul Federației Ruse de a finaliza retragerea forțelor sale militare și a armamentului de pe teritoriul Republicii Moldova, în cadrul unui interval specific, în modul convenit la summitul Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa, desfășurat la Istanbul, Turcia, în anul 1999, ...
>
> *Evidențiind* că grupul operativ al trupelor ruse nu face parte din componenta militară a Comisiei Unificate de Control stabilite în baza acordului de încetare a focului din 1992, care include și un contingent rus rotativ și, astfel, nu este împuternicit cu un mandat de menținere a păcii sau cu oricare alt mandat juridic,
>
> *Luând act cu îngrijorare* de exercițiile militare comune care continuă să fie desfășurate în mod ilegal de către grupul operativ al trupelor ruse cu paramilitarii entității separatiste în regiunea de est a țării, punând în pericol situația de securitate, ignorând suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova și subminând eforturile internaționale îndreptate spre o soluționare pașnică a conflictului transnistrean îndelungat,
>
> *Recunoscând* că finalizarea retragerii grupului operativ al trupelor ruse și a armamentului pe care îl păzesc de pe teritoriul Republicii Moldova va demonstra respectarea suveranității, a integrității teritoriale și a neutralității sale permanente,
>
> 1. *Exprimă profunda îngrijorare* în legătură cu staționarea continuă a grupului operativ al trupelor ruse și a armamentului său pe teritoriul Republicii Moldova, fără consimțământul acestui Stat-membru al Națiunilor Unite;

2. *Îndeamnă* Federația Rusă să finalizeze, în mod necondiționat și fără alte întârzieri, retragerea grupului operativ al trupelor ruse și a armamentului său de pe teritoriul Republicii Moldova..."

49. La prezentarea raportului său ulterior privind respectarea drepturilor omului în regiunea transnistreană în urma vizitei pe care a făcut-o în anul 2018, expertul superior al ONU în domeniul drepturilor omului, Thomas Hammarberg, a declarat la 5 februarie 2019:

„Constrângerile de timp nu au permis o analiză minuțioasă a tuturor domeniilor acoperite de raportul comprehensiv din anul 2013. Totuși, a fost posibilă solicitarea informațiilor și înțelegerea evoluțiilor referitoare la procedurile de implementare, precum pașii întreprinși pentru a promova cultura drepturilor omului, egalitatea de gen, drepturile persoanelor cu dizabilități, măsurile împotriva epidemiilor HIV și TB. Problemele referitoare la respectarea drepturilor populației de etnie romă și a altor grupuri minoritare au fost, de asemenea, acoperite.

Sunt încântat să observ o conștientizare crescândă a drepturilor omului în regiunea transnistreană și că situația în anumite domenii în general s-a îmbunătățit de la raportul meu din 2013. Unul dintre aceste aspecte pozitive este creșterea contribuției societății civile la promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități și sporirea conștientizării acestor drepturi. Există evoluții pozitive și la capitolul prevenirii și combaterii problemelor de violență domestică, HIV și tuberculoză.

Cu toate acestea, măsuri sistemice suplimentare sunt necesare pentru a aborda unele provocări nerezolvate și pentru a asigura implementarea completă a standardelor privind drepturile omului. În acest sens, este important de dezvoltat un plan de acțiuni comprehensiv în domeniul drepturilor omului, de consolidat mecanismele pentru drepturile omului (inclusiv oficiul ombudsmanului) și procedurile de raportare, de dezvoltat colectarea sistematică a datelor dezagregate privitoare la aspecte de drepturile omului, de promovat conștientizarea și educația în domeniul drepturilor omului în mediile relevante și de colaborat cu mass-media pentru a consolida cultura drepturilor omului. Crearea unei culturi a drepturilor omului presupune ca oamenii să fie conștienți de drepturile lor și de metodele pe care le pot folosi pentru a se plânge atunci când simt că acestea le sunt negate sau încălcate. Pentru aceasta, un rol-cheie îl are colaborarea pozitivă și constructivă cu societatea civilă.

În regiunea transnistreană sunt adoptate decizii potrivit cărora tratatele internaționale în domeniul drepturilor omului trebuie să fie respectate. Aceasta implică, printre alte aspecte, ca cei care elaborează legi, care le implementează, procuratura, justiția și sistemul penitenciar să acționeze cu obiectivitate imparțială și competență profesională.

Reiterez recomandarea mea anterioară, potrivit căreia sistemul penitenciar trebuie să fie profund reformat. Ratele înalte de arest și încarcerare, precum și condițiile de detenție rămân un domeniu de îngrijorare. Ar fi important de efectuat o revizuire urgentă a priorităților și reforme în domeniile arestării preventive, pedepselor cu închisoarea și condițiilor de detenție, pentru a reduce semnificativ numărul persoanelor aflate în detenție. ...

Prevederile legale ambigue referitoare la activitățile politice ale ONG-urilor trebuie să fie revăzute, pentru a nu intimida gama largă de chestiuni abordate de către activismul societății civile în domeniul drepturilor omului. În acest context, ar fi important ca serviciile de securitate să înceteze practica „discuțiilor" de rutină cu ONG-urile active."

50. Părțile relevante din raportul emis de către Raportorul special al Națiunilor Unite cu privire la situația apărătorilor drepturilor omului, dl Michel Forst, în urma vizitei sale în Republica Moldova în perioada 25-29 iunie 2018 (UN Doc. A/HRC/40/60/Add.3), prevăd următoarele.

„Apărătorii drepturilor omului în regiunea transnistreană

70. Organizațiile societății civile și apărătorii drepturilor omului nu se bucură de un mediu sigur și permisiv în regiunea transnistreană. Raportorul special a primit rapoarte potrivit cărora apărătorii drepturilor omului n-au putut activa liber în regiune, ei fiind supuși diverselor forme de intimidare, amenințări (inclusiv ale rudelor), atacuri, hărțuiri, detenții arbitrare și represalii. Ei se află și sub controlul atent al serviciilor de securitate și a autorităților de aplicare a legii. Activitatea apărătorilor drepturilor omului este deseori percepută de către autorități ca fiind subversivă, ocazional fiind folosite motive de securitate pentru a limita activitățile lor. Cu toate acestea, Raportorul special salută faptul că drepturile omului ale persoanelor cu dizabilități sunt luate în considerare în regiune.

71. Potrivit rapoartelor, organizațiile societății civile lucrează într-un mediu caracterizat de limitări severe ale libertății de exprimare, de asociere și de întrunire. Persoanele care reprezintă surse independente de informație sunt persecutate, iar activitatea lor este împiedicată; instituțiile media sunt supuse unui control strict și este aplicată cenzura; câteva site-uri web și forumuri online au fost închise, iar oamenii sunt persecutați pentru opiniile lor. Deși legea permite adunările publice, protestele publice sunt autorizate sporadic, iar atunci când ele sunt permise, sunt însoțite de limitări. În mod similar este restricționată libertatea de asociere. Toate activitățile non-guvernamentale trebuie coordonate cu autoritățile locale, iar organizațiile riscă represalii în caz de neconformare.

72. Organizațiile societății civile care activează în domeniul drepturilor omului pe malul drept al râului Nistru nu mai au acces în regiune. Asociația Promo-LEX era singura organizație cunoscută în domeniul drepturilor omului care a activat consecvent în regiunea transnistreană până în anul 2016, atunci când autoritățile *de facto* i-au interzis să activeze acolo. Accesul altor grupuri precum jurnaliști, avocați și funcționari publici a fost, în mod similar, limitat. Activitatea agențiilor de dezvoltare cu organizațiile non-guvernamentale locale trebuie coordonată cu autoritățile *de facto*.

73. Un nou articol introdus în legea cu privire la organizațiile non-guvernamentale în anul 2017 a stabilit că organizațiile finanțate de peste hotare vor fi incluse în registrul „agenților străini" și, astfel, lor nu li se va permite să participe în activități percepute ca fiind politice. În caz de neconformare, organizațiile pot fi închise. Faptul că drepturile omului nu au fost expres menționate în lege ca o chestiune non-politică a ridicat îngrijorare printre organizațiile societății civile activând în domeniul drepturilor omului. Raportorul special observă că autoritățile au căzut de acord cu organizațiile societății civile bazate în regiune de a crea un organ consultativ mixt pentru a elabora reguli de implementare a noilor prevederi din lege.

74. Au fost recepționate rapoarte privind amenințări adresate avocaților și apărătorilor drepturilor omului care încearcă să protejeze drepturile persoanelor implicate în procese judiciare. Jurnaliști și bloggeri au fost arestați în mod arbitrar, intimidați și persecutați.

...

91. Raportorul special recomandă ca principalii factori de decizie din regiunea transnistreană:

(a) să asigure că legislația națională este conformă standardelor internaționale referitoare la democrație și statul de drept, inclusiv reglementărilor în domeniul drepturilor omului;

(b) să revadă și să anuleze toate prevederile administrative și legislative care restricționează drepturile organizațiilor societății civile, inclusiv dreptul la libertatea de exprimare, de întrunire pașnică și de asociere;

(c) să asigure un mediu sigur și permisiv pentru apărătorii drepturilor omului, jurnaliști și avocați, să și stabilească un dialog veritabil, semnificativ și constant cu organizațiile societății civile;

(d) să ofere organizațiilor societății civile de pe malul drept al râului Nistru acces în regiunea transnistreană."

B. Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE)

51. Rapoartele anuale ale OSCE publicate din 2010 încoace nu fac nicio referire la evoluții privind retragerea trupelor ruse și a armamentului militar din Republica Moldova.

52. Raportul anual din 2011 se referă la reluarea negocierilor în formatul „5+2" în anul 2012, după o pauză de cinci ani, care s-au concentrat pe aspecte practice precum redeschiderea circulației de mărfuri pe cale feroviară prin Transnistria și eliminarea deșeurilor radioactive.

53. Raportul anual din 2016 se referă la semnarea Protocolului de la Berlin, prin care autoritățile moldovenești și partea „rmn" s-au angajat să întreprindă anumiți pași către consolidarea unei încrederi reciproce referitoare la: legalizarea prin apostilă a diplomelor universitare transnistrene; utilizarea vehiculelor din Transnistria pe drumurile internaționale; stabilirea unui cadru juridic de implementare a acordurilor de telecomunicație; domeniul ecologic; cooperarea în materie de criminalitate și în domeniul libertății de circulație; funcționarea școlilor cu predare în grafie latină în Transnistria; accesul fermierilor moldoveni la terenurile aflate pe teritoriul controlat de către „rmn"; și alte priorități. Aceste inițiative formează pachetul „Berlin-plus" de măsuri de consolidare a încrederii; cu toate acestea, până la sfârșitul anului 2022 nu au fost publicate informații despre forma sau evoluția oricărei eventuale cooperări în materie de cauze penale.

54. Misiunea OSCE în Moldova și-a exprimat în mod repetat îngrijorarea față de exercițiile militare nesancționate din zona de securitate din anul 2018, conduse fie de către forțele armate ale „rmn", fie de către grupul operativ al trupelor ruse (contingentul militar rus staționat în Republica Moldova).

C. Uniunea Europeană

55. Părțile relevante dintr-un studiu de cercetare intitulat „Conflictele înghețate din vecinătatea estică a UE și impactul lor asupra respectării

drepturilor omului”, elaborat de către Subcomisia pentru drepturile omului a Parlamentului European și prezentat la 8 aprilie 2016, stabilesc următoarele.

„...[P]entru a obține recunoaștere internațională, autoritățile *de facto* au instituit un cadru juridic instituțional care este în mare parte similar cu cel din statele recunoscute și, astfel, într-un oarecare mod ele mimează funcțiile aferente statului. Respectiv, Transnistria a dezvoltat *de jure* un cadru de protecție a drepturilor omului. Constituția conține angajamente explicite și detaliate față de drepturile omului; în plus, autoritățile *de facto* s-au angajat unilateral să respecte mai mult acorduri internaționale în domeniul drepturilor omului. Din anul 2006, Transnistria are și un ombudsman responsabil de protecția drepturilor omului. Totuși, parcursul profesional al ombudsmanului Vassily Kalko ridică anumite îngrijorări față de imparțialitatea lui, având în vedere faptul că, înainte de numirea sa, el a lucrat la departamentul de investigație al ministerului justiției al autorităților *de facto*. Cu toate acestea, deși sunt instituite *de jure*, în esență *de facto* aceste instituții nu servesc protecției drepturilor omului, dar supraviețuirii și stabilității regimului. Astfel, victimele încălcărilor drepturilor omului au posibilități foarte limitate de a obține dreptate. Aceasta se întâmplă deoarece sistemul judiciar din Transnistria este puternic dependent de guvern, iar în multe cazuri el execută voința acestuia în loc să ofere justiție. ...

Sistemul juridic din Transnistria suferă de un număr mare de deficiențe și incoerențe referitoare la protecția drepturilor omului. Aceasta se întâmplă parțial din cauza calității juridice inerent slabe a legilor adoptate și parțial din cauza influenței sistemice masive pe care o au grupurile politice și antreprenoriale asupra sistemului legislativ. ...

Entitățile separatiste oferă puține șanse pentru puținii profesioniști bine-pregătiți în domeniul juridic care nu doresc să adere la structurile guvernamentale *de facto*. Corupția răspândită, incoerența sistemului de legi, educația juridică precară, precum și deficiențele majore în statul de drept sunt motive convingătoare pentru ei de a pleca. Pentru juriștii din Transnistria, atât Rusia, cât și Moldova sunt destinații evidente de muncă în afara entității separatiste. La acest capitol, victimele încălcărilor drepturilor omului se pot baza în mare parte pe asistența oferită de către activiștii și organizațiile din domeniul societății civile. Ultimele joacă și un rol important în monitorizarea situației drepturilor omului în entitatea separatistă, ceea ce este deosebit de important, din moment ce comunitatea internațională are un acces foarte limitat în Transnistria.”

56. Părțile relevante din Rezoluția emisă de către Adunarea Parlamentară Euronest (forumul interparlamentar compus din membri ai Parlamentului European și ai parlamentelor naționale din Ucraina, Moldova, Armenia, Azerbaidjan și Georgia) cu privire la deteriorarea situației drepturilor omului în regiunile Transnistria, Abhazia, Țkinvali/Osetia de Sud, Crimeea și părți din regiunile Donețk și Lugansk (2018/C 99/01), adoptată la 15 martie 2018, stabilesc următoarele.

„ADUNAREA PARLAMENTARĂ EURONEST,

... A. în timp ce deteriorarea situației drepturilor omului în regiunile Transnistria, Abhazia, Țkinvali/Osetia de Sud, Crimeea și părți din regiunile Donețk și Lugansk este alarmantă;

B. în timp ce locuitorii din aceste teritorii au acces limitat sau nu au deloc acces la un sistem judiciar; în timp ce autoritățile legitime nu au acces în aceste zone pentru a administra sistemul judiciar; ...

D. în timp ce așa-numitele autorități existente au manifestat o voință foarte limitată de a permite în mod efectiv exercitarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale de către populația locală;

E. în timp ce Federația Rusă poartă responsabilitatea pentru încălcarea drepturilor omului, ea influențând direct sau indirect evoluțiile din zonele de conflict prin oferirea asistenței financiare, militare și economice așa-numitelor autorități existente;

...

7. Solicită Federației Ruse, care exercită influență directă sau indirectă asupra așa-numitelor „autorități locale" din zonele de conflict, să asigure că drepturile omului sunt respectate, aceasta fiind obligația sa în baza dreptului internațional umanitar;

8. Solicită Curții Europene a Drepturilor Omului să examineze cu maxim posibilă prioritate toate cererile de despăgubire care provin din aceste zone de conflict și cauzele deținuților luați din aceste zone în Rusia, din moment ce pretinsul sistem judiciar din aceste zone de conflict, precum și din Rusia, nu oferă remedii juridice în aceste situații;
..."

57. Părțile relevante din Rezoluția Parlamentului European din 5 mai 2022 cu privire la situația cooperării UE-Moldova (2022/2651(RSP)) prevăd următoarele.

„Parlamentul European,

... F. în timp ce Rusia își menține în regiunea transnistreană a Republicii Moldova cel puțin 1.500 de trupe terestre, completate adițional de 5.000 de soldați din așa-zisele forțe armate ale Transnistriei;

G. în timp ce la 22 aprilie 2022 generalul major Rustam Minnekayev, comandant-adjunct al districtului militar central din Rusia, a declarat că unul dintre scopurile invaziei continue a Rusiei în Ucraina este de a crea un coridor terestru către regiunea transnistreană; în timp ce generalul major Minnekayev a făcut și declarații false precum că în Transnistria au fost observate acțiuni de opresiune a populației vorbitoare de limba rusă;

H. în timp ce la 25, 26 și 27 aprilie 2022 mai multe incidente de securitate s-au produs în regiunea transnistreană, inclusiv un atac cu grenadă în clădirea așa-numitului minister al securității de stat din Tiraspol, exploziile deteriorând stâlpii de radio din satul Maiac, și pretinse focuri de armă trase în jurul depozitului de armament de la Cobasna;

I. în timp ce depozitul Cobasna, aflat în regiunea transnistreană la frontiera moldo-ucraineană, conține circa 22.000 de tone de armament din timpul Uniunii Sovietice și echipament militar păzit de către grupul operativ al trupelor ruse (GOTR); în timp ce, în pofida angajamentelor luate în anul 1999 și, din nou, în anul 2021, Federația Rusă nu a asigurat distrugerea completă a acestui armament; în timp ce persistă preocupări că acest echipament ar putea fi utilizat în conflictul armat fie în capacitate operațională, fie pentru a pune presiune pe autoritățile moldovenești și ucrainene;

J. în timp ce Rusia a folosit exporturile sale de gaz către Moldova în calitate de instrument pentru a avansa interesele economice și geopolitice ale Kremlinului în țară, cel mai recent prin crearea artificială a unei crize de alimentare cu gaz în ultima parte a anului 2021;

K. în timp ce principalul furnizor de energie electrică al Moldovei provine din regiunea transnistreană, de la o centrală electrică deținută de către compania rusească Inter RAO;

...

21. Își exprimă îngrijorarea serioasă față de evoluțiile recente de pe teritoriul regiunii transnistrene și le condamnă ca fiind acțiuni periculoase de provocare întreprinse într-o situație de securitate deosebit de volatilă; îndeamnă la calm pentru a păstra securitatea și bunăstarea locuitorilor de pe ambele maluri ale râului Nistru și din țările învecinate; salută, în această privință, reacția calmă și temperată a autorităților de la Chișinău, care contribuie la promovarea unui mediu propice unei reglementări pașnice și rezistente a conflictului;

22. Reiterează sprijinul său ferm și neclintit pentru independența, suveranitatea și integritatea teritorială a Republicii Moldova, în limitele frontierelor sale recunoscute la nivel internațional;

23. Își exprimă îngrijorarea față de amenințarea securității și a mediului din regiune și nu numai, pe care o prezintă armamentul aflat în depozitul de la Cobasna, și invită comunitatea internațională să sprijine eforturile autorităților moldovenești de a înlătura și distruge aceste arme periculoase;

24. Respinge și își exprimă îngrijorarea față de declarația din 3 martie 2022 a autorităților *de facto* din regiunea transnistreană, care anunță încetarea procesului de reglementare și înnoiește apelul de recunoaștere a așa-numitei independențe a Transnistriei; invită Federația Rusă să-și retragă în totalitate și în mod necondiționat trupele sale militare și armamentul din regiunea transnistreană a Republicii Moldova, în conformitate cu solicitările repetate ale autorităților moldovenești și cu respectarea suveranității și a integrității teritoriale a Republicii Moldova; ...”

58. Părțile relevante din Rezoluția Parlamentului European din 19 mai 2022 cu privire la implementarea Acordului de Asociere a UE cu Republica Moldova (2021/2237(INI)) prevăd următoarele.

„Parlamentul European,

...C. în timp ce la 22 aprilie 2022, generalul major Rustam Minnekayev, comandant-adjunct al districtului militar central din Rusia, a declarat că unul dintre scopurile invaziei continue a Rusiei în Ucraina este de a crea un coridor terestru către regiunea transnistreană; în timp ce generalul major Minnekayev a făcut și declarații false precum că în Transnistria au fost observate acțiuni de opresiune a populației vorbitoare de limba rusă;

...

20. Accentuează inadmisibilitatea oferirii unui caracter de armă gazului furnizat din Rusia, pentru a pune presiune politică pe Guvernul Republicii Moldova de a-și schimba vectorul geopolitic și de a se abține să se ridice la așteptările legitime ale electoratului moldovenesc; ...

21. Subliniază necesitatea creșterii capacității de generare a energiei în Moldova, care actualmente depinde în proporție de 80 % de energia electrică produsă în regiunea transnistreană; salută sincronizarea reușită a rețelelor de energie electrică din Moldova și Ucraina cu Rețeaua Europeană Continentală la 16 martie 2022, care va contribui la asigurarea stabilității și a securității aprovizionării acestora; ...

29. Respinge și își exprimă îngrijorarea în privința declarației din 3 martie 2022 a autorităților din regiunea transnistreană ocupată a Republicii Moldova, care anunță încetarea procesului de reglementare și înnoirea apelului de recunoaștere a așa-zisei independențe a Transnistriei; reiterează sprijinul său pentru o reglementare comprehensivă și pașnică a conflictului transnistrean prin intermediul formatului de negociere 5+2, bazată pe suveranitatea și integritatea teritorială a Moldovei, în cadrul frontierelor sale recunoscute la nivel internațional, cu oferirea unui statut special regiunii transnistrene în cadrul unui stat viabil moldovenesc; subliniază că orice soluționare a problemei transnistrene trebuie să respecte dreptul suveran al Moldovei de a alege propriul său vector de apărare și de politică externă; sprijină eforturile de extindere a beneficiilor zonei de liber schimb și a regimului liberalizat de vize în regiunea transnistreană, care ar permite o creștere semnificativă a mobilității și a comerțului în regiune;

31. Invită Moldova, Federația Rusă, statele-membre ale UE și alți parteneri internaționali să coopereze în privința retragerii și a distrugerii totale a circa 20.000 de tone de armament vechi din perioada Uniunii Sovietice, stocat la depozitul de muniții de la Cobasna, care prezintă un pericol grav pentru securitatea persoanelor și a mediului înconjurător de pe ambele maluri ale râului Nistru, dat fiind că termenul lui de păstrare a expirat demult; își exprimă îngrijorarea față de numeroasele exerciții militare desfășurate de către trupele militare ruse în Transnistria și invită Federația Rusă să-și retragă în totalitate și necondiționat trupele militare și armamentul din regiunea transnistreană într-o manieră ordonată, în conformitate cu solicitările repetate ale autorităților moldovenești și cu respectarea suveranității și a integrității teritoriale a Moldovei;

32. Își exprimă îngrijorarea față de înrăutățirea situației drepturilor omului în regiunea transnistreană, în special față de persecutarea persoanelor care critică administrația *de facto* și dislocarea armatei ruse, și restricționarea întrunirilor publice și a activităților ONG-urilor locale; reamintește Federației Ruse responsabilitatea pe care o are în privința protejării drepturilor omului în regiunea transnistreană, în modul confirmat de mai multe hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO); invită autoritățile ruse să execute toate hotărârile CtEDO referitoare la încălcări ale drepturilor omului și ale dreptului la libertate și siguranță în regiunea transnistreană; ...”

D. Consiliul Europei

59. În Opinia sa 300(2022) din 15 martie 2022, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a notat:

„Prin atitudinea și acțiunile sale, conducerea Federației Ruse reprezintă o amenințare flagrantă în adresa securității în Europa, urmând o cale care include și faptul unei agresiuni militare împotriva Republicii Moldova și, în special, ocuparea regiunii sale transnistrene, faptul agresiunii militare împotriva Georgiei și ocuparea ulterioară a două regiuni ale sale în anul 2008, anexarea ilegală a regiunii Crimeea și rolul Federației Ruse în estul Ucrainei, care a culminat cu recunoașterea ilegală a autoproclamatelor republici Donețk și Lugansk în calitate de „state independente”.”

60. În Rezoluția sa 2463 (2022) din 13 octombrie 2022 intitulată „Escaladarea continuă a agresiunii Federației Ruse împotriva Ucrainei”, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a cerut Federației Ruse să-și retragă trupele de pe teritoriul Republicii Moldova.

61. Părțile relevante din Declarația de la Reykjavik „Uniți în jurul valorilor noastre”, adoptată la cel de-al patrulea summit al șefilor de state și de guverne din cadrul Consiliului Europei din 16-17 mai 2023, stabilesc următoarele.

> „Noi suntem solidari cu cei afectați de războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei și de agresiunea Rusiei împotriva Georgiei, pe care le condamnăm în cei mai fermi termeni. Noi invităm în mod colectiv Federația Rusă să-și respecte obligațiile internaționale și să retragă imediat, complet și necondiționat trupele sale din Ucraina, Georgia și Republica Moldova. Noi reafirmăm sprijinul nostru ferm față de suveranitatea, independența și integritatea teritorială a acestora, în limitele frontierelor recunoscute la nivel internațional.”

E. Freedom House

62. Rapoartele anuale ale Freedom House pentru anii 2017-2022, intitulate „Libertatea în lume”, au evaluat în mod constant Transnistria cu 2 (din 12) puncte la indicele „stat de drept”, oferind zero puncte pentru un proces judiciar veritabil și independent, și 1 punct pentru protecția împotriva utilizării ilegale a forței și tratament egal.

F. Alte evoluții

1. În Republica Moldova

63. La 2 mai 2017, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a adoptat Hotărârea nr. 14 privind interpretarea Articolului 11 din Constituția Republicii Moldova (neutralitatea permanentă), părțile relevante ale căreia prevăd următoarele.

> „180. Articolul 11 din Constituție prevede că „Republica Moldova proclamă neutralitatea sa permanentă”. Deși în paragraful al doilea al articolului este specificat că „Republica Moldova nu admite dislocarea de trupe militare ale altor state pe teritoriul său”, din timpul ocupației sovietice a actualului teritoriu al Republicii Moldova (1944-1991) până în prezent în partea estică a țării mai sunt dislocate trupe de ocupație ale Federației Ruse. Practic, ocupația sovietică/rusească nu a încetat în partea estică a țării nici astăzi, cu toate că a fost proclamată independența Republicii Moldova. Federația Rusă a recunoscut-o, dar și-a retras armata numai din partea vestică a teritoriului moldovenesc (au mai rămas sub ocupație 11% din suprafața Republicii Moldova).
>
> 181. Astfel, faptul că Federația Rusă nu și-a retras trupele sale de ocupație din estul țării, ci, dimpotrivă, și-a consolidat prezența militară în partea transnistreană a Republicii Moldova, constituie o încălcare a prevederilor constituționale referitoare la independența, suveranitatea, integritatea teritorială și neutralitatea permanentă a Republicii Moldova, precum și a dreptului internațional.”

64. La 29 mai 2019 Guvernul Republicii Moldova a adoptat Instrucțiunea cu privire la certificarea faptelor de stare civilă produse și consemnate în localitățile din stânga Nistrului și municipiul Bender, care a simplificat procedura de recunoaștere și înregistrare a căsătoriilor, a divorțurilor, a nașterilor și a deceselor avute loc în Transnistria.

2. În Transnistria

65. La 27 aprilie 2017 „autoritățile” *de facto* din „rmn” au emis o lege, potrivit căreia drapelul rus trebuie arborat alături de drapelul „rmn” în toate instituțiile oficiale, inclusiv la sediile oficiale ale administrației, instanțelor și procuraturilor *de facto* din „rmn”.

66. La 22 ianuarie 2019 Federația Rusă a deschis o secție consulară în „rmn”, în pofida protestelor din partea autorităților moldovenești, și un „centru socio-cultural” transnistrean la Moscova.

67. La 27 iunie 2016 „codul penal al rmn” a fost modificat, incriminând exprimarea lipsei de respect sau distorsionarea „rolului pozitiv al misiunii de pacificare a Federației Ruse ori diminuarea meritelor Federației Ruse la menținerea păcii, a securității și a stabilității în Transnistria” și stabilind o pedeapsă cu închisoare până la șapte ani (art. 278-3). La 10 iunie 2022 au fost introduse modificări ulterioare la „codul penal al rmn”, fiind incriminate plângerile intenționat false ale locuitorilor din regiune depuse la organele de aplicare a legii din alte state (lista cărora va fi stabilită de către „președintele rmn”) în scopul inițierii procedurilor în privința „oficialilor rmn”, fie pentru a-i împiedica să-și îndeplinească atribuțiile lor oficiale „legale”, fie pentru a se răzbuna (art. 280-1). Un factor agravant poate constitui circumstanțele în care în privința „oficialilor rmn” sunt efectuate o investigație sau alte acte procedurale (inclusiv măsuri preventive sau asiguratorii). Infracțiunea se pedepsește cu până la opt ani de închisoare. „Codul penal al rmn” a fost modificat și pentru a criminaliza depunerea intenționată a unei plângeri false către organele de aplicare a legii din alte state împotriva „cetățenilor rmn” în privința acțiunilor (sau omisiunilor) pretins comise în Transnistria, fiind pedepsită cu până la cinci ani de închisoare (art. 302).

ÎN DREPT

I. CHESTIUNEA PRELIMINARĂ

68. Curtea observă că circumstanțele care stau la originea pretinselor încălcări ale Convenției s-au produs până la 16 septembrie 2022, dată la care Federația Rusă a încetat să fie parte la Convenție. Prin urmare, Curtea decide că ea are jurisdicție să examineze prezenta cerere (a se vedea *Fedotova și alții v. Rusia* [MC], nr. 40792/10 și altele 2, § 73, 17 ianuarie 2023, *Ucraina și Țările de Jos v. Rusia* (dec.) [MC], nr. 8019/16, 43800/14 și 28525/20, § 389, 30 noiembrie 2022, și, *mutatis mutandis*, *Pivkina și alții v. Rusia* (dec.), nr. 2134/23 și altele 6, §§ 56-57, 6 iunie 2023).

II. CONEXAREA CERERILOR

69. Având în vedere obiectul similar al cererilor, Curtea consideră oportun să dispună conexarea lor (Articolul 42 § 1 din Regulamentul Curții).

III. ADMISIBILITATEA

70. Guvernul rus a invocat că plângerile ambilor reclamanți referitoare la Federația Rusă depășesc jurisdicția Curții, deoarece faptele care s-au produs în cadrul „rmn" nu cad sub responsabilitatea Federației Ruse. El a mai argumentat că reclamantul în cererea nr. 40926/16 („primul reclamant") nu a epuizat remediile naționale disponibile în Republica Moldova (atât în cadrul, cât și în afara regiunii transnistrene).

71. Guvernul moldovean a susținut că reclamantul în cererea nr. 73942/17 („al doilea reclamant") nu a epuizat remediile naționale disponibile în fața autorităților constituționale ale Republicii Moldova.

72. Curtea consideră oportun, înainte de a examina admisibilitatea și fondul fiecărei plângeri depuse de către reclamanți, să examineze aceste două obiecții – referitoare la jurisdicție și la neepuizarea remediilor naționale – care ar putea afecta toate plângerile.

A. Jurisdicția

73. Curtea observă că ea a considerat obiecțiile de inadmisibilitate *ratione loci* și *ratione temporis* ale Guvernului rus în cauzele anterioare și le-a respins (*Mozer v. Republica Moldova și Rusia* [MC], nr. 11138/10, § 111, 23 februarie 2016, și *Eriomenco v. Republica Moldova și Rusia*, nr. 42224/11, § 47, 9 mai 2017). Acum Curtea va examina dacă au fost invocate orice alte argumente cu privire la aceste chestiuni, care ar permite o deviere de la constatările sale anterioare.

1. Argumentele părților

(a) Reclamanții

74. Reclamanții au susținut că nu a existat o schimbare esențială a situației de fapt după iulie 2010, care ar permite o deviere de la constatările Curții din hotărârile pre-citate *Catan și alții* și *Mozer*, argumentând că ambele Guverne reclamate și-au exercitat jurisdicția.

75. În privința Republicii Moldova, reclamanții au notat eforturile întreprinse de către autoritățile moldovenești în a asista anumite victime ale abuzurilor din „rmn", inclusiv declarațiile politice făcute de către autoritățile moldovenești și implicarea lor în diverse formate de negocieri destinate să soluționeze conflictul. Totuși, reclamanții au accentuat viziunea diferită a Președintelui Republicii Moldova, Igor Dodon, pe parcursul mandatului său în perioada 2016-2019; acțiunile sale ar fi redus eficiența eforturilor Guvernului moldovean de a restabili controlul său în regiunea transnistreană.

76. Reclamanții au susținut că, în general, autoritățile moldovene nu au întreprins măsuri pentru a le asigura drepturile lor individuale garantate de Convenție.

77. În privința Federației Ruse, reclamanții au notat prezența sa militară continuă, intensificarea activității militare după 2011 (inclusiv exercițiile militare ruse și exercițiile militare comune ruso-transnistrene) și vizita ministerului rus al apărării, Serghei Șoigu, în anul 2019 în Transnistria, pentru a decora soldați „rmn”. Reclamanții au accentuat controlul politic exercitat de către Rusia în Transnistria, manifestat prin deschiderea secțiilor de vot în Transnistria în contextul alegerilor parlamentare din Rusia din 2011, 2016 și 2018, și al alegerilor prezidențiale din 2012 și 2018 – în pofida protestelor autorităților moldovenești. Ei au mai notat că un nou oficiu consular rus a fost deschis în 2013; în scurt timp el s-a închis, însă și-a reluat activitatea în 2019. Reclamanții au mai susținut că Rusia a oferit sprijin economic continuu „autorităților din rmn” – fie prin furnizarea gratuită de gaz, fie prin oferirea fondurilor în scopul creșterii pensiilor și a altor plăți sociale în regiune. Reclamanții au subliniat și modificările introduse la „codul penal al rmn”, care incriminau orice plângeri depuse împotriva „oficialilor rmn” sau prezenței ruse în Transnistria (a se vedea paragraful 67 *supra*).

(b) Guvernul Republicii Moldova

78. Guvernul Republicii Moldova a susținut că nu a existat nicio schimbare semnificativă după iulie 2010, care să permită o deviere de la constatările anterioare ale Curții referitoare la jurisdicția asupra Transnistriei. El a punctat prezența militară continuă a Rusiei în regiune, lipsa oricăror încercări de retragere a echipamentului său militar și creșterea numărului de exerciții și incidente militare cu implicarea grupului operațional de trupe ruse și a forțelor „rmn”.

79. Cu referire la hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova din 2 mai 2017 (a se vedea paragraful 63 *supra*), Guvernul Republicii Moldova a susținut că regiunea transnistreană se află sub ocupație militară rusă, având în vedere prezența militară rusă, lipsa consimțământului față de respectiva prezență din partea autorităților moldovenești și capacitatea Federației Ruse de a-și exercita autoritatea în zonă prin intermediul unei administrații prin procură (înlocuind, prin urmare, autoritatea administrației moldovenești legitime).

80. Guvernul Republicii Moldova a făcut referire la sprijinul economic oferit de către Rusia sub formă de gaz gratuit și ajutor nerambursabil, precum bani, bunuri și servicii, evaluat la circa 100 de milioane de dolari SUA anual din 2010 până în 2016, și la controlul politic exercitat de către Rusia, exemplificat prin operarea secțiilor de vot în Transnistria în contextul alegerilor parlamentare și prezidențiale din Rusia – în pofida dezacordului autorităților moldovenești.

81. El a consimțit că politica externă a Președintelui Igor Dodon era diferită de cea a executivului, dar a argumentat că nu exista nicio dovadă că acțiunile Președintelui ar fi avut vreun efect în cauza individuală a reclamantului sau în privința eforturilor generale ale țării de a restabili

controlul în regiunea transnistreană. În această privință, el a invitat Curtea să distingă între prezenta situație și declarațiile făcute de către Președintele Republicii Moldova la acel moment, Vladimir Voronin, care a rezultat în încălcarea obligațiilor pozitive ale Statului în baza Articolului 34 din Convenție în cauza *Ilaşcu și alții* (pre-citată, § 482).

82. El a concluzionat că Republica Moldova își exercita jurisdicția în măsura în care avea obligația pozitivă de a asigura drepturile reclamanților și că Federația Rusă își exercita jurisdicția datorită prezenței sale militare continue în regiune.

(c) Guvernul rus

83. Guvernul rus a susținut că „rmn" era un teritoriu suveran al Republicii Moldova, că „autoritățile rmn" nu făceau parte din sistemul autorităților publice ale Federației Ruse și că, prin urmare, ultima nu putea fi trasă la răspundere pentru acțiunile sau inacțiunile „autorităților rmn", inclusiv că reclamanții nu s-au aflat sub jurisdicția lor. Astfel, el a susținut că cererile sunt inadmisibile *ratione loci* și *personae*.

84. Făcând referire la jurisprudența Curții Internaționale de Justiție și a Tribunalului Penal Internațional pentru Fosta Iugoslavie (în special *Mozer,* pre-citată, §§ 93-94), Guvernul rus a susținut că nu fusese întrunit criteriul „controlului efectiv" sau al „ocupației". El a invocat că activitățile lor militare în „rmn" aveau mai degrabă un caracter defensiv decât ofensiv, și nu erau destinate să stabilească un control militar în regiune; în schimb, ele erau destinate să prevină proiecția puterii militare de către Statele Unite și statele-membre ale NATO. În orice caz, el a susținut că „necesitatea și oportunitatea contingentului militar rus în străinătate" nu erau relevante pentru respectarea obligațiilor sale în materie de drepturile omului în baza Convenției.

2. Aprecierea Curții

85. Părțile își mențin viziunile referitoare la problema jurisdicției, care, în esență, sunt similare celor exprimate de către părți în cauzele *Catan și alții* (pre-citată, §§ 83-101) și *Mozer* (pre-citată, §§ 81-95).

86. Prezentele cauze se referă la acțiunile întreprinse sau omisiunile produse în perioada iulie 2015 – decembrie 2018 în privința primului reclamant, și în perioada aprilie 2016 – 16 septembrie 2022 în privința celui de-al doilea reclamant. Curtea observă că ea a stabilit în mod repetat în trecut că ambele Guverne reclamate și-au exercitat jurisdicția până în luna septembrie 2016 (a se vedea *Eriomenco,* pre-citată, § 46). În special, Curtea a constatat că Republica Moldova își exercita jurisdicția pentru scopurile Articolului 1 din Convenție, dar că responsabilitatea sa pentru faptele deplânse trebuia examinată în lumina obligațiilor sale pozitive (a se vedea *Mozer,* pre-citată, § 99). Curtea a constatat că și Federația Rusă își exercita jurisdicția, din moment ce respectivul Stat exercita un control efectiv și o

influență decisivă asupra auto-proclamatelor autorități ale „rmn” (ibid., §§ 110-111).

87. Curtea ia act de prezența militară continuă a Federației Ruse în Transnistria, contrar voinței Guvernului Republicii Moldova, de apelurile reînnoite referitoare la retragerea trupelor sale, și de sprijinul economic și politic al Federației Ruse pentru regimul „rmn” – care nu a fost contestat de către Federația Rusă (a se vedea paragrafele 48, 51-54, 56-61, 63 și 65-66). În lipsa oricăror informații care să ateste schimbarea situației constatate în hotărârile sale anterioare, Curtea nu vede motive pentru care să distingă prezenta cauză de cauzele *Ilaşcu și alții v. Moldova și Rusia* [MC] (nr. 48787/99, CEDO 2004-II), *Catan și alții v. Republica Moldova și Rusia* [MC] (nr. 43370/04 și altele 2, CEDO 2012 (extrase)), *Mozer* (pre-citată) și *Eriomenco* (pre-citată), și concluzionează că ambele Guverne reclamate și-au exercitat jurisdicția. Prin urmare, Curtea respinge obiecțiile Guvernului rus privind incompatibilitatea *ratione personae* și *ratione loci*.

B. Epuizarea remediilor naționale

1. *Observațiile părților*

(a) Guvernul rus

88. Guvernul rus a susținut că primul reclamant eșuase să epuizeze remediile naționale disponibile în „rmn” în privința plângerilor sale referitoare la condițiile detenției sale și pretinsul tratament psihiatric forțat la care fusese supus. El a invocat că „rmn” îi oferise posibilitatea de a se folosi de remedii efective. În observațiile sale depuse în mai-august și decembrie 2019 – ianuarie 2020 (în ambele cauze) și în decembrie 2021 (în cererea nr. 73942/17), Guvernul rus a oferit o descriere a ordinii juridice din „rmn”; el a considerat că ordinea juridică era conformă cu standardele Convenției. În special, el a prezentat informații despre: 1) constituția „rmn” din anul 1995 și garanțiile pe care le oferea; 2) sistemul judiciar din „rmn” – inclusiv informații despre modul în care el funcționează și o descriere a instanțelor sale comerciale, civile, penale și administrative, cu date statistice despre cauzele examinate de către aceste instanțe; 3) procuratură și autoritățile de urmărire penală din „rmn”; 4) autoritățile de aplicare a legii din „rmn”; 5) rolul și activitățile ombudsmanului din „rmn”; 6) funcționarea a trei limbi oficiale în „rmn”; 7) cadrul legislativ al „rmn” (cu accent pe pretinsa aliniere a legilor transnistrene la standardele internaționale din diverse domenii); 8) politica externă a „rmn”, și 9) formarea profesiilor juridice în „rmn”. El a mai prezentat două exemple din jurisprudența „curții constituționale a rmn”, care făcea referire la Convenție și la jurisprudența Curții, și o decizie emisă de către „instanța supremă din rmn”, care menținuse cererile unui reclamant. În observațiile sale din 2 decembrie 2021, Guvernul rus a reiterat poziția sa

anterioară referitoare la „sistemul juridic din rmn” și a citat diverse prevederi din mai multe legi (amendate în 2017, 2018 și 2021).

89. În paragraful 156 din observațiile sale din 2 decembrie 2021, Guvernul rus a susținut că nu era corect de comparat modul de conformare a „sistemului juridic din rmn” cu Convenția cu cel al sistemului juridic moldovenesc, acestea fiind „două state independente unul de celălalt” – fiecare având propriile legi care diferă între ele, așa cum diferă de legile altor state.

90. El a recunoscut că lipsa reglementării anumitor aspecte invocate de către reclamanți în privința „sistemului judecătoresc din rmn” (spre exemplu, modul de organizare a sistemului judecătoresc, independența organului disciplinar al judecătorilor și lipsa unui sistem transparent de distribuție a dosarelor) constituia o deficiență temporară care nu submina „realizările conceptuale ale sistemului judiciar din rmn”, accentuând că Federației Ruse îi luase mulți ani pentru a dezvolta și adopta un cadru juridic care să reglementeze aceste chestiuni. În orice caz, el a susținut că reformele din ultima decadă a creat în „rmn” un sistem judiciar care oferea persoanelor un mecanism de protecție juridică efectivă.

91. Guvernul rus a susținut că primul reclamant nu se putea baza pe hotărârile pre-citate *Ilașcu, Catan* și *Mozer,* deoarece situația din „rmn” se schimbase semnificativ, în modul detaliat în observațiile sale. El a invitat Curtea să-și revadă jurisprudența sa în lumina acestor evoluții.

(b) Guvernul Republicii Moldova

92. Guvernul Republicii Moldova a susținut că, înainte de a depune plângerile sale la Curte, cel de-al doilea reclamant nu solicitase remediere din partea vreunei autorități publice moldovenești.

93. Guvernul Republicii Moldova a contestat poziția Federației Ruse referitoare la posibilitatea solicitării remediilor în fața autorităților „rmn” și a susținut că el „niciodată nu a recunoscut, pe plan național sau internațional, legitimitatea „instanțelor rmn” sau a altor „autorități rmn” ori a „legislației rmn””. Guvernul Republicii Moldova și-a menținut argumentul potrivit căruia „sistemul juridic din rmn” nu avea o bază constituțională și legală care să reflecte o tradiție juridică compatibilă cu Convenția, și s-a referit la constatările expertului special al ONU, Thomas Hammarberg, după vizita sa din 2013 (a se vedea *Mozer*, pre-citată, § 62) și vizita sa ulterioară din 2018 (a se vedea paragraful 49 *supra*).

(c) Observațiile reclamanților

94. Reclamanții au susținut că „sistemul juridic din rmn” nu opera pe o bază constituțională și legală compatibilă cu Convenția. Ei au susținut că „sistemul juridic din rmn” nu avea legitimitate, deoarece se baza pe legi emise de către o entitate nerecunoscută la nivel internațional, iar instanțele sale nu

puteau fi considerate independente și imparțiale, din cauza lipsei separării puterilor în cadrul „administrației rmn”. Ei au citat, în special, exemple de „prevederi legale” din „rmn”, care atestă lipsa transparenței în procesul de selectare și numire a judecătorilor, lipsa normelor care să reglementeze organizarea și activitățile sistemului judiciar, lipsa independenței organului disciplinar al judecătorilor și lipsa unui sistem de distribuire transparentă a dosarelor. Reclamanții s-au referit și la rapoartele internaționale care descriu situația drepturilor omului în Transnistria (a se vedea paragrafele 49, 50 și 55) și au notat că Guvernul rus nu prezentase vreo probă care să demonstreze funcționarea efectivă a cadrului referitor la drepturile omului, pe care îl descrisese în observațiile sale.

95. Cel de-al doilea reclamant a mai adăugat că, de fapt, situația drepturilor omului în Transnistria doar se înrăutățise după 2015 și a citat raportul reprezentantului special al ONU pentru apărătorii drepturilor omului după vizita sa în Transnistria în 2018, raportul expertului special al ONU, Thomas Hammarberg, privind vizita sa ulterioară din 2018 și raportul Freedom House intitulat „Libertatea în lume” (a se vedea paragrafele 49, 50 și 62). El a mai notat că singurele două cauze prezentate de către Federația Rusă în calitate de exemple de jurisprudență se referă la Evghenii Șevciuc, fost lider transnistrean, care actualmente fuge de regimul „rmn”.

96. Primul reclamant a susținut că – dat fiind faptul că mama sa depusese multiple plângeri (referitoare, spre exemplu, la problema condițiilor de detenție și a tratamentului psihiatric forțat), însă fără succes – cererea sa nu trebuie respinsă din motivul neepuizării remediilor naționale în „rmn” sau în Republica Moldova. În orice caz, niciun remediu oferit de către „rmn” nu putea fi considerat eficient, iar toate cererile posibile de reparație care puteau fi depuse la autoritățile moldovenești au fost înaintate (a se vedea paragrafele 31-36 *supra*).

97. Cel de-al doilea reclamant a susținut că cererea sa nu trebuie respinsă din motivul neepuizări remediilor în fața autorităților oficiale ale Republicii Moldova, deoarece Guvernul moldovean nu indicase care anume remediu era eficient și disponibil, și nu fusese utilizat de către reclamant.

2. Aprecierea Curții

98. Curtea a stabilit în mai multe hotărâri principiile generale referitoare la epuizarea remediilor naționale (a se vedea, printre multe autorități, *Vučković și alții v. Serbia* ((obiecții preliminare) [MC], nr. 17153/11 și altele 29, §§ 69-77, 25 martie 2014). Ea a constatat în mod repetat că reclamanții sunt obligați să epuizeze doar remediile naționale care sunt disponibile atât în teorie, cât și în practică la momentul relevant – cu alte cuvinte, remediile care sunt accesibile, capabile să remedieze plângerile lor și să ofere șanse rezonabile de succes, și pe care să le poată folosi în mod direct ei înșiși (a se vedea *Sejdovic v. Italia* [MC], nr. 56581/00, § 46, CEDO 2006-II, și *Paksas v. Lituania* [MC], nr. 34932/04, § 75, CEDO 2011 (extrase)). În cauza

Chiragov și alții v. Armenia ([MC], nr. 13216/05, § 116, CEDO 2015), Curtea a reformulat principiile generale, inclusiv excepțiile care scutesc reclamanții de obligația de a utiliza remediile, regulile privind distribuția sarcinii probatorii și necesitatea de a ține cont de contextul juridic și politic general în care operează remediile, inclusiv de a ține cont de circumstanțele personale ale reclamanților.

99. Curtea observă constatările sale anterioare, în sensul în care remediile în fața „instanțelor" *de facto* din „rmn" nu trebuiau a fi epuizate, ea considerându-le a fi ineficiente (a se vedea *Draci v. Republica Moldova și Rusia*, nr. 5349/02, § 48, 17 octombrie 2017), din cauza lipsei oricărui indiciu că aceste instanțe ar fi „parte dintr-un sistem judiciar care operează pe o bază constituțională și legală ce reflectă o tradiție judiciară compatibilă cu Convenția" (a se vedea *Mozer,* pre-citată, §§ 148, 150 și 211).

100. Spre deosebire de cauza *Mozer*, Guvernul rus a susținut că remediile existau și că primul reclamant trebuia să facă uz de ele în fața „instanțelor" *de facto* din „rmn"; Guvernul rus a mai oferit informații despre „sistemul juridic din rmn". În același timp, Guvernul rus nu a demonstrat care anume erau acele remedii și cum erau ele capabile să remedieze plângerile primului reclamant.

101. În privința observațiilor Guvernului Republicii Moldova că cel de-al doilea reclamant eșuase să epuizeze remediile naționale disponibile, se notează că Guvernul moldovean nu s-a referit la niciun remediu în special și la modul în care acesta ar fi fost capabil să repare situația celui de-al doilea reclamant. Curtea reiterează că îi revine Guvernului care invocă neepuizarea sarcina să convingă Curtea de faptul că un anumit remediu era eficient și disponibil atât în teorie, cât și în practică.

102. Prin urmare, Curtea consideră că atât Guvernul rus, cât și Guvernul Republicii Moldova au eșuat să îndeplinească sarcina de a proba că reclamanții au avut la dispoziție o cale de atac aptă să remedieze plângerile lor în baza Convenției și să le ofere șanse rezonabile de succes. Obiecții similare au fost invocate și respinse în cauzele *Mozer* (pre-citată, §§ 115-121), *Vardanean v. Republica Moldova și Rusia* (nr. 22200/10, §§ 27 și 31, 30 mai 2017), și *Bobeico și alții v. Republica Moldova și Rusia* (nr. 30003/04, § 39, 23 octombrie 2018).

103. Prin urmare, obiecțiile referitoare la neepuizarea căilor de atac interne, invocate de către cele două Guverne reclamate, sunt respinse.

C. Concluzii

104. Curtea notează că cererile nu sunt nici în mod vădit nefondate, nici inadmisibile din orice alte motive enumerate la Articolul 35 din Convenție. Prin urmare, ele trebuie declarate admisibile.

IV. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 3 DIN CONVENȚIE

105. Primul reclamant s-a plâns de faptul că fusese plasat în condiții de detenție inadecvate – fără asistența medicală necesară – și supus tratamentului psihiatric forțat și lipsit de necesitate, contrar Articolului 3 din Convenție, care prevede următoarele.

> „Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante."

106. Primul reclamant s-a plâns de faptul că petrecuse trei ani și opt luni în condiții de detenție care constituiau tratament inuman și degradant, contrar Articolului 3 din Convenție (a se vedea paragrafele 17-21 *supra*). El s-a bazat pe constatările ombudsmanului local, care atestase în rapoartele sale faptul că deținuților nu li se ofereau obiecte esențială de igienă, și pe raportul ulterior al expertului special pentru drepturile omului al ONU, Thomas Hammarberg (care atesta lipsa oricăror schimbări în condițiile din penitenciare de la vizita sa din 2013 – a se vedea paragraful 49 *supra*). El a mai invocat faptul că internarea sa în spitalul psihiatric fusese forțată și lipsită de necesitate medicală. Reclamantul a concluzionat că sănătatea lui se înrăutățise semnificativ în timpul detenției sale, din cauza asistenței medicale care fie fusese neadecvată, fie complet absentă.

107. Guvernul rus nu a prezentat comentarii specifice referitoare la aceste plângeri.

108. Guvernul Republicii Moldova a susținut că el nu a putut efectua nicio investigație referitoare la alegațiile reclamantului. Totuși, el și-a îndeplinit obligațiile pozitive în privința reclamantului, prin notificarea Misiunii OSCE în Moldova și a reprezentantului său politic în procesul de negociere, solicitând din nou, însă fără succes, să i se permită să viziteze reclamantul în detenție. El s-a referit la urmărirea penală inițiată în privința răpirii și a lipsirii ilegale de libertate a reclamantului, și la casarea condamnării sale ilegale (a se vedea paragrafele 32 și 36 *supra*).

109. În prezenta cauză, Curtea notează că reclamantul a descris în detalii condițiile detenției sale, caracterizate prin supra-aglomerare; permisiunea deținuților de a fuma alături de nefumători; lipsa lenjerie de pat; lipsa instalațiilor de duș în celula lui; posibilitatea părăsirii celulei doar pentru o perioadă foarte scurtă zilnic; și, în general, igiena precară. Ea mai notează și că Guvernele reclamate nu au contestat această descriere.

110. În plus, condițiile de detenție care au prevalat în aceleași închisori în care s-a aflat reclamantul în „rmn" au fost calificate ca neîntrunind standardele în acest sens (a se vedea, spre exemplu, *Mozer*, pre-citată, §§ 180 și 181; *Braga v. Republica Moldova și Rusia*, nr. 76957/01, § 37, 17 octombrie 2017; *Eriomenco*, pre-citată, § 57; *Apcov v. Republica Moldova și Rusia*, nr. 13463/07, § 43, 30 mai 2017; și *Draci*, pre-citată, § 58).

111. După examinarea circumstanțelor prezentei cauze și în lipsa informațiilor care să contrazică susținerile reclamantului, Curtea

concluzionează că, într-adevăr, condițiile detenției primului reclamant au constituit un tratament inuman și degradant, contrar Articolului 3 din Convenție.

112. În privința asistenței medicale, Curtea notează condițiile medicale variate diagnosticate de către „autoritățile" *de facto* ale „rmn" însele și lipsa oricăror probe privind administrarea tratamentului pentru acestea – în special pentru hepatita C (a se vedea paragrafele 23-28 *supra*; a se vedea și *Machina v. Republica Moldova*, nr. 69086/14, §§ 49-50, 17 ianuarie 2023). În același timp, este nedisputat faptul că starea sănătății reclamantului se deteriorase semnificativ în penitenciar, deoarece după ce el fusese încarcerat timp de un an, „autoritățile rmn" au fost chemate să evalueze și să stabilească gradul său de dizabilitate (a se vedea paragraful 26). Având în vedere factorii notați mai sus, Curtea concluzionează că autoritățile penitenciare nu au monitorizat sănătatea reclamantului pentru a-i putea prescrie și/sau adapta și administra un tratament medical specializat – în pofida recunoașterii necesității unei asemenea supravegheri și a plângerilor pe care el a trebuit să le facă în legătură cu starea sa de sănătate.

113. În privința expertizei și a tratamentului psihiatric forțat la care a fost supus reclamantul, Curtea nu vede niciun motiv să nu fie de acord cu reclamantul și observă că nu s-a demonstrat existența unei necesități medicale pentru a supune reclamantul la tratament psihiatric (a se vedea paragrafele 21-22 *supra*). În plus, Curtea observă perioada considerabilă de internare forțată a reclamantului în instituția psihiatrică, care a durat timp de o lună în ambele ocazii. Ea mai notează și faptul că cea de-a doua perioadă de internare a fost dispusă în pofida faptului că medicii concluzionaseră că reclamantul putea lua decizii de unul singur în baza înțelegerii raționale a aspectelor relevante și că, astfel, el nu avea nevoie de tratament staționar. În viziunea Curții, un asemenea tratament ilegal și arbitrar ar fi trebuit să-i cauzeze reclamantului cel puțin sentimente de frică, anxietate și inferioritate. Corespunzător, Curtea consideră că internarea primului reclamant în instituția psihiatrică și tratamentul la care el a fost supus în timpul respectivei spitalizări puteau constitui cel puțin un tratament degradant în sensul Articolului 3 din Convenție.

114. Prin urmare, a existat o încălcare a Articolului 3 din Convenție referitoare la condițiile de detenție ale reclamantului, în urma eșecului autorităților de a-i oferi primului reclamant asistență și tratament medical suficient, și a deciziei lor de a-l supune în mod repetat la spitalizare și tratament psihiatric forțat.

115. Determinând dacă Republica Moldova și-a îndeplinit obligațiile sale pozitive de a întreprinde măsuri corespunzătoare și suficiente pentru a asigura drepturile reclamantului, Curtea reiterează constatările sale din cauza *Mozer* că, încă de la începutul ostilităților din 1991-1992 și până în luna iulie 2010, Moldova a întreprins toate măsurile pe care le-a avut la dispoziție (a se vedea *Mozer*, pre-citată, § 152). Din moment ce părțile nu au adus nicio probă care

să demonstreze că Guvernul Republicii Moldova și-a schimbat poziția față de „rmn” în anii care au precedat evenimentele din prezenta cauză, Curtea nu vede niciun motiv de a ajunge la o concluzie diferită (ibid.). Referitor la obligația Statului de a asigura respectarea drepturilor reclamantului, Curtea consideră că autoritățile moldovenești nu au avut nicio posibilitate reală de a obține eliberarea reclamantului din închisorile „rmn” (a se deosebi de *Pocasovschi și Mihaila v. Republica Moldova și Rusia*, nr. 1089/09, § 46, 29 mai 2018). În plus, ele nu au putut investiga corespunzător acuzațiile privind detenția ilegală. O investigație referitoare la faptele ilegale ale „autorităților” *de facto* din „rmn” fusese inițiată, însă a trebuit să fie suspendată din cauza lipsei oricărei cooperări din regiune, ceea ce a făcut imposibilă efectuarea unei anchete semnificative.

116. În lumina celor de mai sus, Curtea concluzionează că Republica Moldova și-a îndeplinit obligațiile sale pozitive și că nu a existat o încălcare a Articolului 3 din Convenție de către Republica Moldova în privința primului reclamant.

117. Curtea a stabilit că Rusia a exercitat un control efectiv asupra „rmn” în perioada detenției reclamantului (a se vedea paragrafele 86-87 *supra*). În lumina acestei concluzii și în conformitate cu jurisprudența sa, nu este necesar să se determine dacă Rusia a exercitat sau nu un control detaliat asupra politicilor și a acțiunilor administrației locale subordonate (a se vedea *Mozer*, pre-citată, § 157). În virtutea sprijinului său militar, economic și politic continuu pentru „rmn”, care nu ar fi putut supraviețui altfel, este angajată responsabilitatea Rusiei în baza Convenției în privința încălcării drepturilor reclamantului (ibid.).

118. În concluzie și după ce a stabilit că primul reclamant s-a aflat în condiții inumane în sensul Articolului 3 din Convenție și că, în timpul detenției, el a fost lipsit de asistența și de consultările medicale de care avea nevoie, Curtea hotărăște că a avut loc o încălcare a acestei prevederi de către Federația Rusă.

V. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLELOR 5 ȘI 6 DIN CONVENȚIE

119. Primul reclamant s-a plâns că lipsirea sa de libertate și condamnarea sa de către „instanțele” *de facto* din „rmn” au fost ilegale și contrare Articolelor 5 și, respectiv, 6 din Convenție, părțile relevante ale cărora prevăd următoarele:

„Articolul 5. Dreptul la libertate și la siguranță

1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

(a) dacă este deținut legal pe baza condamnării pronunțate de către un tribunal competent;

(c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a se bănui că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice ale necesității de a-l împiedica să săvârșească o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia; ...”

Articolul 6. Dreptul la un proces echitabil

„Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil ... de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî ... asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.”

120. În special, primul reclamant a susținut că el fusese lipsit de libertate între 7 iulie 2015 și 29 decembrie 2018, și condamnat la 28 martie 2016 în urma deciziilor emise de către o „instanță” din „rmn”, neconstituționalitatea căreia determinase ca detenția și condamnarea sa să fie „ilegale”. El a mai susținut că nu s-a produs nicio schimbare de la hotărârea Curții în cauza *Mozer*, care ar permite îndepărtarea de la constatările Curții că „sistemul juridic din rmn” nu operează pe o bază constituțională și legală compatibilă cu Convenția (a se vedea argumentele rezumate în paragraful 94 *supra*). În special, el a notat aprecierea critică a situației drepturilor omului în Transnistria și a modului în care regimul din „rmn” opera cu „instanțele” sale (a se vedea paragraful 55 *supra*), și a concluzionat că „instanțele” *de facto* din „rmn” nu puteau fi văzute ca „instanțe instituite de lege” în sensul Convenției. În plus, reclamantul a accentuat lipsa oricărei bănuieli rezonabile că el ar fi comis infracțiunea de extremism, lipsa motivelor rezonabile și suficiente pentru detenția sa, și natura arbitrară a condamnării sale în urma unui proces în care el fusese îndepărtat din sala de ședințe și lipsit de o apărare efectivă din cauza stării pretins precare a sănătății sale mentale (a se vedea paragraful 14 *supra*).

121. Guvernul rus nu a făcut nicio observație specifică referitoare la fondul plângerilor. Argumentul său era că el nu avea „jurisdicție” pe teritoriul „rmn” și că, prin urmare, el nu era în poziție să facă observații cu privire la fondul cauzei. Totuși, el a argumentat că „instanțele” *de facto* din „rmn” și „sistemul juridic din rmn” erau compatibile cu Convenția (a se vedea paragrafele 88-91 *supra*).

122. Guvernul Republicii Moldova a reiterat că el nu recunoaște „rmn” și „legile și administrația” acesteia. El s-a bazat pe constatările Curții în cauza *Chiragov și alții v. Armenia* ((dec.) [MC], nr. 13216/05, § 102, 14 decembrie 2011), potrivit cărora statutul nerecunoscut al „rnk” împiedicase ca legile „rnk” să fie considerate valabile din punct de vedere juridic pentru scopurile Convenției. El a susținut că nu exista niciun motiv care să permită Curții să devieze de la constatările sale anterioare din cauzele *Vardanean* (pre-citată, § 39) și *Mozer* (pre-citată, § 150), potrivit cărora o „instanță” *de facto* din „rmn” nu putea fi considerată că ar constitui o „instanță independentă instituită de lege”. Guvernul Republicii Moldova a notat că sistemul „rmn” opera în paralel cu autoritățile oficiale moldovenești, care aveau jurisdicție

teritorială asupra Transnistriei. Spre deosebire de aceste autorități constituționale, „instanțele” *de facto* din „rmn” nu aplicau legislația moldovenească, ci mai degrabă implementau propriile sale pretinse legi, adoptarea și operarea cărora sfidau principiile fundamentale ale democrației, statului de drept și drepturilor omului. El a notat că era imposibil să evalueze conținutul acestor pretinse legi, deoarece nu puteau stabili cu acuratețe ce anume prevedeau ele. Anume din cauza caracterului arbitrar și neconstituțional al acestor instanțe și al deciziilor lor, la 22 noiembrie 2016 Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova a casat condamnarea reclamantului (a se vedea paragraful 36 *supra*).

123. Curtea notează că în cauza *Ilașcu și alții* (pre-citată, §§ 436 și 461) ea a stabilit că „instanța supremă” *de facto* din „rmn” aparținea unui sistem despre care cu greu se putea afirma că funcționează pe o bază constituțională și legală care reflectă o tradiție judiciară compatibilă cu Convenția. Acest fapt era demonstrat de circumstanțele evident arbitrare în care fuseseră judecați și condamnați reclamanții din acea cauză. Prin urmare, ea a constatat că niciunul dintre reclamanți nu fusese condamnat de către o „instanță”, și că pedeapsa cu închisoarea, stabilită de către un organ judiciar precum „instanța supremă” *de facto* din „rmn” la finalitatea unui proces similar cu cel urmat în prezenta cauză, nu putea fi considerată o „detenție legală” dispusă „potrivit căilor legale” (ibid., § 462).

124. În cauza *Mozer* (pre-citată, § 145), Curtea a considerat necesar să verifice dacă constatările sale în cauza *Ilașcu și alții*, referitoare la „instanțele” *de facto* din „rmn” înainte ca Republica Moldova și Federația Rusă să devină State-părți la Convenție în 1997 și, respectiv, 1998, continuau să fie valabile. Din perspectiva Articolului 5 din Convenție, ea a notat că Rusia nu prezentase nicio informație referitoare la sistemul judiciar al „rmn” și că nimic nu sugera că în regiunea transnistreană ar fi existat un sistem care să reflecte o tradiție judiciară conformă Convenției. Prin urmare, ea a concluzionat că constatările sale din *Ilașcu și alții* (pre-citată) continuau să fie valabile în privința perioadei acoperite și că nicio autoritate din „rmn” nu putea să dispună în mod legal reținerea sau detenția unei persoane (ibid., §§ 148-150). În cauza *Eriomenco* (pre-citată, § 72), Curtea a considerat că constatările notate mai sus din cauza *Mozer* rămâneau valabile în privința perioadei de până în septembrie 2016.

125. Același test a fost aplicat de către Curte în hotărârea sa recentă *Mamasakhlisi și alții v. Georgia și Rusia* (nr. 29999/04 și 41424/04, 7 martie 2023), care se referă la sistemul juridic și judiciar din entitatea nerecunoscută Abhazia din Georgia. Curtea a notat că, chiar presupunând că reținerea și detenția reclamanților de către autoritățile abhaze *de facto* ar fi putut fi considerate ca având o bază legală în dreptul intern pentru scopurile Convenției, totuși, pe de o parte, nu exista nicio informație prin care să se verifice dacă autoritățile și instanțele *de facto*, precum și practica juridică a acestora îndeplineau cerințele Articolului 5 din Convenție și, pe de altă parte,

lipseau motive de a presupune că în Abhazia exista un sistem care să reflecte o tradiție judiciară – astfel cum era cazul în privința tradiției judiciare care prevala în restul Georgiei – care să fie compatibilă cu Convenția (ibid., §§ 425-426).

126. Deși faptele „instanțelor" *de facto* din „rmn" în privința primului reclamant s-au produs înainte de luna septembrie 2016, perioadă care a fost deja examinată de către Curte în cauza *Eriomenco*, Curtea totuși dorește să examineze argumentele Guvernului rus referitoare la pretinsele schimbări și reforme operate la „sistemul juridic din rmn" în ultima decadă (a se vedea paragrafele 88-91 și 121 *supra*).

127. Curtea notează că Guvernul rus a oferit o prezentare generală a sistemului juridic care operează în „rmn", făcând referire la legi și amendamente emise de către „consiliul suprem" *de facto* din „rmn" încă din 1993 și până recent, în 2021 (a se vedea paragrafele 89-90). În același timp, Curții nu i-a fost prezentat conținutul acestor legi, iar Guvernul rus nu a oferit o evaluare a acestora; în schimb, el pur și simplu a afirmat că aceste legi erau conforme Convenției, în același timp recunoscând o serie de deficiențe importante. Guvernul rus a argumentat că respectivele deficiențe nu subminau „realizările conceptuale" ale reformelor întreprinse în „rmn". El a oferit extrase din trei decizii care, potrivit Guvernului rus, exemplifică implementarea Convenției și a jurisprudenței Curții de către „judecătorii" din „rmn".

128. Informația notată mai sus nu îi permite Curții să determine dacă prevederile legale aplicate în privința reclamantului au fost compatibile cerințelor stabilite de Articolele 5 și 6 din Convenție. Informația este și mai insuficientă ca să constituie o bază pentru presupunerea că „sistemul juridic din rmn" în ansamblu a reflectat sau reflectă o tradiție judiciară care – la fel ca tradiția judiciară care prevalează în restul Republicii Moldova – este compatibilă cu Convenția. Lipsa unei asemenea baze este în continuare confirmată de documentele internaționale care se referă la înrăutățirea situației drepturilor omului în regiunea transnistreană (a se vedea paragrafele 49, 50, 55, 58, și 62 *supra*) și alte evoluții juridice îngrijorătoare din „rmn" (a se vedea paragraful 67 *supra*).

129. Considerațiile de mai sus sunt suficiente pentru a-i permite Curții să concluzioneze că autoritățile și instanțele *de facto* din regiunea transnistreană n-au putut dispune „arestul și detenția legală" a primului reclamant, în sensul Articolului 5 § 1 (c) și 5 § 1 (a) din Convenție, și nu au constituit „instanțe instituite de lege" în sensul Articolului 6 din Convenție, care să fi fost împuternicite să hotărască asupra temeiniciei acuzațiilor în materie penală împotriva reclamantului. Prin urmare, atât detenția reclamantului, cât și condamnarea sa au fost ilegale pentru scopurile acestor prevederi.

130. Determinând dacă Republica Moldova și-a îndeplinit obligațiile sale pozitive de a întreprinde măsuri corespunzătoare și suficiente pentru a asigura drepturile reclamantului, Curtea reiterează constatările sale de mai sus, că

autoritățile moldovenești nu au avut niciun mijloc real de eliberare a reclamantului din penitenciarele „rmn” (a se vedea paragraful 115). Ele n-au putut investiga în modul corespunzător nici acuzațiile de detenție și condamnare ilegală. Chiar și așa, o investigație referitoare la faptele ilegale ale „oficialilor” *de facto* din „rmn” a fost inițiată de către autoritățile moldovenești, dar a trebuit să fie suspendată din cauza lipsei oricărei cooperări din partea acelor „autorități”, făcând imposibilă efectuarea unei anchete semnificative. În plus, reclamantul a reușit să aibă condamnarea sa de către „instanțele” *de facto* din „rmn” casată de către Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova (a se vedea paragraful 31 *supra*).

131. În lumina celor de mai sus, Curtea concluzionează că Republica Moldova și-a îndeplinit obligațiile sale pozitive și că nu a avut loc o încălcare a Articolelor 5 § 1 și 6 din Convenție de către Republica Moldova în privința primului reclamant.

132. Referitor la Federația Rusă, din aceleași motive ca cele menționate în paragrafele 117-18 *supra*, Curtea constată că Federația Rusă este responsabilă de încălcarea Articolelor 5 § 1 și 6 din Convenție în privința primului reclamant.

VI. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 1 DIN PROTOCOLUL NR. 1 LA CONVENȚIE

133. Cel de-al doilea reclamant s-a plâns că sechestrarea și confiscarea banilor pe care îi plătise în calitate de cauțiune îi încălcaseră dreptul său la respectarea bunurilor sale, în baza Articolului 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție, care prevede următoarele.

> „Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.
>
> Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare reglementării folosirii bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

134. În special, cel de-al doilea reclamant s-a plâns că decizia „instanței supreme” *de facto* din „rmn” din 4 aprilie 2017 de a dispune confiscarea cauțiunii depuse de către reclamant și transferul acesteia în „trezoreria rmn” nu fusese legală potrivit legislației naționale; el s-a bazat pe constatările Curții în cauza *Turturica și Casian v. Republica Moldova și Rusia* (nr. 28648/06 și 18832/07, §§ 45-54, 30 august 2016).

135. Guvernul rus nu a prezentat observații specifice în acest sens. Argumentul său a fost că el nu avea „jurisdicție” pe teritoriul „rmn” și că, prin urmare, nu era în poziție să prezinte orice fel de observații referitoare la fondul cauzei.

136. Guvernul Republicii Moldova a susținut că ingerința în dreptul reclamantului nu fusese legală, deoarece nu fusese prevăzută de legislația

națională a Republicii Moldova. În același timp, el a afirmat că Guvernul moldovean și-a îndeplinit pe deplin obligațiile sale pozitive în privința reclamantului.

137. Curtea notează că părțile nu au contestat faptul că bunurile reclamantului reprezintă „bunuri" în scopurile Articolului 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție. În continuare, ea observă că, în mod similar, nu este contestat faptul că bunurile au fost sechestrate de către „autoritățile" *de facto* din „rmn" și că ele au fost însușite de către „trezoreria rmn". Date fiind aceste circumstanțe, Curtea constată că a existat o ingerință clară în dreptul reclamantului la respectarea bunurilor sale, pentru scopurile Articolului 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție. Potrivit jurisprudenței Curții (a se vedea, printre alte autorități, *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Irlanda* [MC], nr. 45036/98, § 142, CEDO 2005-VI), o asemenea ingerință reprezintă o modalitate de reglementare a folosirii bunurilor care trebuie examinată în baza celui de-al doilea paragraf din Articol. Pentru ca o măsură de reglementare a folosirii bunurilor să fie justificată, ea trebuie să fie legală (a se vedea *Centro Europa 7 S.r.l. și Di Stefano v. Italia* [MC], nr. 38433/09, § 187, CEDO 2012).

138. Cu referire la legalitatea ingerinței, niciun element din prezenta cauză nu-i permite Curții să considere că a existat o bază legală pentru ingerința în drepturile reclamantului garantate de Articolul 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție (a se vedea paragrafele 128-29 *supra*; a se vedea și *Turturica și Casian*, pre-citată, § 49). Corespunzător, a existat o încălcare a Articolului 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție.

139. La determinarea faptului dacă Republica Moldova și-a îndeplinit obligațiile sale pozitive de a întreprinse măsuri corespunzătoare și suficiente pentru a asigura drepturile celui de-al doilea reclamant, Curtea reiterează constatările sale de mai sus (a se vedea paragraful 115) și notează că părțile nu au adus niciun fel de probe care să demonstreze că Guvernul moldovean și-ar fi schimbat poziția față de „rmn" în anii care au precedat evenimentele din prezenta cauză. Din acest considerent, Curtea nu vede niciun motiv de a ajunge la o altă concluzie. Curtea consideră că autoritățile moldovenești nu au avut niciun mijloc real de a anula ordinul „autorităților" *de facto* din „rmn" privind confiscarea bunurilor celui de-al doilea reclamant.

140. În lumina celor de mai sus, Curtea concluzionează că Republica Moldova și-a îndeplinit obligațiile sale pozitive și că nu a existat nicio încălcare a Articolului 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție de către Republica Moldova în privința celui de-al doilea reclamant.

141. Deoarece Rusia a exercitat un control efectiv asupra autorităților auto-proclamate ale „rmn" în perioada respectivă (a se vedea paragrafele 86-87 *supra*), nu este necesar să se determine dacă Rusia a exercitat sau nu un control detaliat asupra politicilor și a acțiunilor administrației locale subordonate (a se vedea *Mozer*, pre-citată, § 157). În virtutea sprijinului său militar, economic și politic continuu pentru aceste autorități auto-proclamate,

care nu ar fi putut supraviețui altfel, este angajată răspunderea Rusiei în baza Convenției pentru încălcarea drepturilor celui de-al doilea reclamant.

142. Prin urmare, Curtea constată că a avut loc o încălcare a Articolului 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție de către Federația Rusă în privința celui de-al doilea reclamant.

VII. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 2 DIN PROTOCOLUL NR. 4 LA CONVENȚIE

143. Cel de-al doilea reclamant s-a plâns de încălcarea Articolului 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție, părțile relevante ale căruia prevăd următoarele.

> „1. Oricine se găsește în mod legal pe teritoriul unui stat are dreptul să circule în mod liber și să-și aleagă în mod liber reședința sa. ...
>
> 3. Exercitarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare într-o societate democratică pentru securitatea națională, siguranța publică, menținerea ordinii publice, prevenirea faptelor penale, protecția sănătății sau a moralei, ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora.
>
> 4. În anumite zone determinate drepturile recunoscute în paragraful 1 pot face obiectul unor restrângeri care, prevăzute de lege, sunt justificate de interesul public într-o societate democratică."

144. În special, cel de-al doilea reclamant a susținut că libertatea sa de circulație fusese limitată, deoarece el nu a putut călători în regiunea transnistreană a Republicii Moldova după 17 martie 2017, din frica de a fi reținut în baza mandatului de dare în căutare și arestare, emis de către „instanța" *de facto* din „rmn" în aceeași zi.

145. Guvernele reclamate nu au prezentat observații specifice referitoare la fondul acestei plângeri.

146. Curtea notează că ea a examinat anterior câteva cauze în care persoanele fugare s-au plâns de imposibilitatea de a călători în țara în care erau date în căutare în scopul de a fi deferite justiției. În special, în cauza *E.M.B. v. România* ((dec.), nr. 4488/03, §§ 32-33, 28 septembrie 2010) Curtea a concluzionat că nu a existat o ingerință în libertatea de circulație a reclamantului, deoarece pretinsa limitare a respectivei circulații „reprezentase o alegere personală a reclamantului de a nu face uz de dreptul său la libertatea de circulație, pentru a evita confruntarea cu sistemul de justiție". În cauza *Stapleton v. Irlanda* ((dec.) nr. 56588/07, § 33, 4 mai 2010), după ce a concluzionat că extrădarea reclamantului în Regatul Unit nu ar fi încălcat drepturile sale în baza Articolului 6 din Convenție, Curtea a constatat că nu apărea nicio problemă din perspectiva Articolului 2 din Protocolul nr. 4 în legătură cu propria decizie a reclamantului de a locui în afara Irlandei, pentru a evita extrădarea.

147. În contextul particular al regiunii transnistrene, Curtea a examinat până acum doar limitări ale călătoriilor în afara regiunii, aplicate prin actele

„agenților" *de facto* din „rmn" (a se vedea *Dobroviţkaya și alții v. Republica Moldova și Rusia* [Comitet], nr. 41660/10 și altele 5, § 94, 3 septembrie 2019, și *Golub v. Republica Moldova și Rusia* [Comitet], nr. 48020/12, 30 noiembrie 2021).

148. Prezenta cauză se referă la pretinsa limitare a libertății de circulație, care nu rezultă dintr-un act direct din partea „autorităților rmn", ci mai degrabă derivă din propria dorință a reclamantului de a nu se întoarce în „rmn" din frica de a fi reținut în baza unui mandat de dare în căutare și arestare emis de către o „instanță" *de facto* din „rmn", pe care el îl considera ilegal.

149. Având în vedere constatările Curții în cauza *Mozer* (§§ 148-150) și concluziile de mai sus, potrivit cărora autoritățile și instanțele *de facto* din regiunea transnistreană nu au putut dispune „arestarea sau detenția legală" în sensul Articolului 5 din Convenție și nu au constituit o „instanță instituită de lege" în sensul Articolului 6 din Convenție (a se vedea paragrafele 128-29), mandatul de dare în căutare și arestare emis la 17 martie 2017 de către o „instanță" *de facto* din „rmn" este ilegal, dat fiind faptul că a fost emis de către o „autoritate" *de facto* din „rmn". Spre deosebire de cauza *Stapleton*, menționată mai sus, călătoria reclamantului în „rmn" și predarea sa către „autoritățile" *de facto* din „rmn", precum și eventuala sa reținere în baza mandatului ar fi constituit o privare de libertate contrară Convenției. Din acest motiv, Curtea concluzionează că circumstanțele specifice ale cauzei relevă o ingerință în libertatea de circulație a celui de-al doilea reclamant, care, în absența unei baze legale, constituie o încălcare a Articolului 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție.

150. Din aceleași motive ca cele menționate în paragrafele 139-140 *supra*, Curtea constată că Republica Moldova nu a eșuat să-și îndeplinească obligațiile sale pozitive în baza Articolului 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție. Prin urmare, nu a existat o încălcare a acestei prevederi de către Republica Moldova.

151. Referitor la Federația Rusă, din aceleași motive ca cele menționate în paragrafele 141-124 *supra*, Curtea constată că Federația Rusă este responsabilă de încălcarea Articolului 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție în privința celui de-al doilea reclamant.

VIII. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 13 DIN CONVENȚIE

152. Reclamanții s-au plâns că ei nu avuseseră remedii eficiente în privința plângerilor sale bazate pe Articolele 3, 5, 6 din Convenție, Articolul 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție și Articolul 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție. Ei s-au bazat pe Articolul 13 din Convenție, care prevede următoarele.

> „Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul de a se adresa efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci

când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale."

153. În special, reclamanții au susținut că ei nu avuseseră nicio cale de a-și revendica drepturile sale în raport cu acțiunile „autorităților" *de facto* din „rmn".

154. Guvernul Republicii Moldova a susținut că în prezenta cauză nu a existat nicio încălcare a Articolului 13 de către Republica Moldova. Guvernul rus nu a făcut vreun comentariu specific.

155. Curtea observă că ea a constatat că plângerile reclamanților bazate pe Articolele 3, 5 și 6 din Convenție, Articolul 1 din Protocolul nr. 1 și, respectiv, Articolul 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție erau meritorii. Prin urmare, ei erau îndreptățiți să aibă un remediu național eficient, în sensul Articolului 13, în privința acestor plângeri.

156. Curtea a stabilit deja lipsa unui remediu efectiv în privința încălcărilor comise de către „autoritățile" *de facto* din „rmn" (a se vedea, spre exemplu, cauzele pre-citate *Mozer*, §§ 210-212, și *Eriomenco*, § 96). În plus, Curtea a respins deja obiecțiile preliminare ale ambelor Guverne reclamate cu privire la neepuizarea remediilor naționale din cauza absenței oricăror probe referitoare la existența unor asemenea remedii în privința încălcărilor drepturilor omului cauzate de către autoritățile „rmn" (a se vedea paragrafele 102-103 *supra*). Curtea nu vede niciun motiv pentru a se îndepărta de la această concluzie.

157. Prin urmare, Curtea concluzionează că reclamanții nu au avut un remediu eficient în privința plângerilor sale bazate pe Articolele 3, 5 și 6 din Convenție, Articolul 1 din Protocolul nr. 1 și, respectiv, Articolul 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție. Corespunzător, Curtea trebuie să decidă dacă încălcarea Articolului 13 poate fi atribuită oricăruia dintre Statele reclamate.

158. Curtea notează că în cauza *Mozer* (pre-citată, §§ 213-216), ea a constatat că Republica Moldova făcuse disponibile reclamanților proceduri corespunzătoare posibilității sale limitate de apărare a drepturilor lor. Astfel, Moldova își îndeplinise obligațiile sale pozitive, iar Curtea a constatat că nu avusese loc o încălcare a Articolului 13 din Convenție de către acest Stat. Curtea nu vede niciun motiv de a se îndepărta de la respectiva concluzie în prezenta cauză (a se vedea *Mangîr și alții v. Republica Moldova și Rusia*, nr. 50157/06, § 71, 17 iulie 2018). Corespunzător, Curtea constată că nu a avut loc o încălcare a Articolului 13 din Convenție de către Republica Moldova în privința niciunuia dintre reclamanți.

159. Similar cauzei *Mozer* (pre-citată, §§ 217-218), în lipsa oricăror observații din partea Guvernului rus referitoare la orice remedii disponibile reclamantului, Curtea concluzionează că Federația Rusă a încălcat Articolul 13 coroborat cu Articolele 3, 5 și 6 din Convenție în privința primului reclamant, și Articolul 13 coroborat cu Articolul 1 din Protocolul nr. 1 și Articolul 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție în privința celui de-al doilea reclamant.

IX. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 34 DIN CONVENȚIE

160. Primul reclamant s-a plâns că „autoritățile” *de facto* din „rmn” îl împiedicaseră să comunice în mod corespunzător cu Curtea referitor la prezenta cerere. El s-a bazat pe Articolul 34 din Convenție.

161. În special, reclamantul a invocat că (i) la 14 aprilie 2016 el fusese bătut de către gardienii din penitenciar deoarece încercase să-i înmâneze mamei sale o copie a sentinței emise în privința lui de către „judecătoria” *de facto* din Tiraspol la 28 martie 2016, pentru ca ea să o poată transmite avocatului său în scopul pregătirii cererii lui la Curte, și (ii) în luna iunie 2016 mama lui solicitase acces la dosarul său medical din penitenciar, pentru a-și proba în fața Curții alegația sa referitoare la îngrijirea medicală inadecvată în penitenciar, însă un asemenea acces fusese refuzat (a se vedea paragrafele 29-30).

162. Guvernul rus nu a prezentat observații specifice în privința acestei plângeri.

163. Guvernul moldovean a susținut că avusese loc o încălcare în privința primului reclamant, însă că ea era atribuită Federației Ruse.

164. Curtea observă că reclamantul a oferit câteva documente referitoare la asistența medicală acordată lui în penitenciar (a se vedea paragrafele 24-28 *supra*). Deși este adevărat că în luna iunie 2016 mamei reclamantului i s-a refuzat oficial orice acces la fișa lui medicală, reclamantului, totuși, i s-au prezentat diverse informații medicale înainte și după acea dată.

165. Curtea notează și că „autoritățile” *de facto* din „rmn” au confirmat că reclamantul fusese împiedicat în luna aprilie 2016 să-i transmită mamei sale un document (a se vedea paragraful 29). Cu toate acestea, el a putut prezenta, împreună cu cererea sa la Curte, o copie a sentinței sale din 28 martie 2016, fără a argumenta că fusese împiedicat să trimită acest document reprezentantului său pe orice altă cale decât la întrevederea sa cu mama lui din aprilie 2016.

166. Date fiind aceste circumstanțe, nu există o aparență a unui eșec din partea Statelor reclamate de a se conforma cu obligațiile lor în baza Articolului 34 din Convenție, prin împiedicarea dreptului primului reclamant de a depune o cerere individuală.

X. ALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

167. Cel de-al doilea reclamant s-a plâns și de faptul că, din cauza mandatului de dare în căutare și arestare emis de către „autoritățile rmn”, el fusese împiedicat să-și continue activitățile sale profesionale în regiunea transnistreană, ca parte a vieții sale private protejate de Articolul 8 din Convenție.

168. Curtea notează că această plângere este legată de cea examinată mai sus în baza Articolului 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție; având în vedere

constatările sale de mai sus (a se vedea paragraful 149), Curtea consideră că nu este necesar să o examineze separat.

XI. APLICAREA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

169. Articolul 41 din Convenție prevede:

> „Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a Protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înaltei Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă."

170. Primul reclamant a pretins 30.000 de euro (EUR) pentru prejudiciul moral și 6.480 EUR pentru costuri și cheltuieli. Cel de-al doilea reclamant a pretins 12.000 EUR pentru prejudiciul moral și 4.200 EUR pentru costuri și cheltuieli. Ei au prezentat contracte semnate cu reprezentanții lor legali, precum și o defalcare a serviciilor juridice prestate. Ei au solicitat Curții ca orice sumă acordată pentru costuri și cheltuieli să fie achitată direct la contul bancar al reprezentanților săi legali.

171. Guvernul Republicii Moldova a contestat sumele pentru prejudiciul moral și costuri și cheltuieli pretinse de către reclamanți, făcând referire la sumele mai mici pe care le-a acordat Curtea în cauze similare.

172. Guvernul rus nu a fost de acord cu costurile și cheltuielile pretinse, susținând că, datorită similitudinilor dintre observațiile reclamanților și cele depuse în alte cauze în fața Curții, reprezentanții lor legali n-ar trebui să fie plătiți suplimentar.

173. Curtea observă că ea nu a constatat nicio încălcare a Convenției de către Republica Moldova în prezenta cauză. Corespunzător, din contul acestui Stat nu trebuie oferite despăgubiri pentru prejudiciul moral și costuri și cheltuieli.

174. Curtea consideră că reclamanții au suferit un anumit nivel de stres. Acest lucru a fost deosebit de grav în privința primului reclamant, considerând detenția și condamnarea sa ilegală, tratamentul psihiatric care i-a fost administrat în mod forțat, condițiile inumane ale detenției sale și asistența medicală inadecvată acordată lui. Cel de-al doilea reclamant a suferit, de asemenea, un anumit nivel de anxietate cauzat de ingerința în bunurile sale, imposibilitatea de a călători în regiunea transnistreană a Republicii Moldova și lipsa de acces la un remediu efectiv.

175. Având în vedere încălcările de către Federația Rusă pe care le-a constatat mai sus, Curtea acordă 26.000 EUR primului reclamant și 6.500 EUR celui de-al doilea reclamant, plus orice taxă care poate fi percepută reclamanților, care trebuie achitați de către Federația Rusă.

176. Curtea reiterează că, pentru a include costurile și cheltuielile într-o sumă acordată în baza Articolului 41, trebuie să se stabilească faptul că ele au fost în mod real și necesar suportate, și se încadrează într-un cuantum rezonabil (a se vedea, printre multe altele, *L.B. v. Ungaria* [MC], nr.

36345/16, § 149, 9 martie 2023). Având în vedere toți factorii relevanți și Articolul 60 § 2 din Regulamentul Curții, Curtea oferă fiecărui reclamant câte 4.000 EUR pentru costuri și cheltuieli, care trebuie achitați direct reprezentanților săi de către Federația Rusă, plus orice taxă care poate fi percepută reclamanților.

177. Curtea consideră oportun ca rata dobânzii de întârziere să se bazeze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practicată de către Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Decide* să conexeze cererile;

2. *Hotărăște* că circumstanțele invocate de către reclamanți cad sub incidența jurisdicției Republicii Moldova;

3. *Hotărăște* că circumstanțele invocate de către reclamanți cad sub incidența jurisdicției Federației Ruse, în măsura în care ele se referă la fapte care au avut loc înainte de 16 septembrie 2022, și respinge obiecțiile Guvernului rus privind incompatibilitatea *ratione personae* și *ratione loci*;

4. *Respinge* obiecțiile Guvernelor reclamate privind neepuizarea remediilor naționale;

5. *Declară* cererile admisibile;

6. *Hotărăște* că în privința primului reclamant a existat o încălcare a Articolului 3 din Convenție de către Federația Rusă și că nu a avut loc nicio încălcare de către Republica Moldova;

7. *Hotărăște* că în privința primului reclamant a existat o încălcare a Articolului 5 § 1 din Convenție de către Federația Rusă și că nu a avut loc nicio încălcare de către Republica Moldova;

8. *Hotărăște* că în privința primului reclamant a existat o încălcare a Articolului 6 din Convenție de către Federația Rusă și că nu a avut loc nicio încălcare de către Republica Moldova;

9. *Hotărăște* că în privința celui de-al doilea reclamant a existat o încălcare a Articolului 1 din Protocolul nr. 1 la Convenție de către Federația Rusă și că nu a avut loc nicio încălcare de către Republica Moldova;

10. *Hotărăște* că în privința celui de-al doilea reclamant a existat o încălcare a Articolului 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție de către Federația Rusă și că nu a avut loc nicio încălcare de către Republica Moldova;

11. *Hotărăște* că în privința primului reclamant a existat o încălcare de către Federația Rusă a Articolului 13 din Convenție coroborat cu Articolele 3, 5 și 6 din Convenție, iar în privința celui de-al doilea reclamant a avut loc o încălcare a Articolului 13 din Convenție coroborat cu Articolul 1 din Protocolul nr. 1 și Articolul 2 din Protocolul nr. 4 la Convenție, și că nu a avut loc nicio încălcare de către Republica Moldova;

12. *Hotărăște* că Statele reclamate nu au eșuat să se conformeze obligațiilor sale în baza Articolului 34 din Convenție în privința primului reclamant;

13. *Hotărăște* că nu este necesar să examineze plângerea celui de-al doilea reclamant în baza Articolului 8 din Convenție;

14. *Hotărăște*
    (a) că Federația Rusă va achita reclamanților, în termen de trei luni de la data devenirii definitive a hotărârii în conformitate cu Articolul 44 § 2 din Convenție, următoarele sume, care vor fi convertite în moneda Statului reclamat la rata de schimb aplicabilă la data transferului:
        (i) 26.000 EUR (douăzeci și șase mii de euro), plus orice taxă care poate fi percepută, pentru prejudiciul moral, primului reclamant;
        (ii) 6.500 EUR (șase mii cinci sute de euro), plus orice taxă care poate fi percepută, pentru prejudiciul moral, celui de-al doilea reclamant;
        (iii) câte 4.000 EUR (patru mii de euro) fiecărui reclamant, plus orice taxă care poate fi percepută lor, pentru costuri și cheltuieli;
    (b) că, la expirarea perioadei de trei luni menționate mai sus și până la executarea hotărârii, urmează a fi achitată o dobândă adițională la sumele de mai sus, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practicată de către Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

15. *Respinge* restul pretențiilor reclamanților pentru satisfacție echitabilă.

Redactată în limba engleză și comunicată în scris la 20 februarie 2024, în conformitate cu Articolul 77 §§ 2 și 3 din Regulamentul Curții.

Dorothee von Arnim Grefier adjunct	Arnfinn Bårdsen Președinte